

Πτυχιακή εργασία με θέμα : “ Οι Έλληνες Σουρρεαλιστές ποιητές : από τον
Εμπειρικό στον Κακναβάτο.”

Φοιτητής : Νικόλαος Πιτσιόρλας

Επόπτρια καθηγήτρια : Άννα Μυκωνίου- Δρυμπέτα.

Θεσσαλονίκη 2

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	1
Εισαγωγή.....	2
Γαλλικός Σουρρεαλισμός.....	3
Ελληνικός Σουρρεαλισμός.....	6
Βιογραφίες-Έργα.....	10
Αναγραφές έργων.....	35
Ευρετήριο συγγραφέων.....	58
Ευρετήριο εκδοτικών οίκων.....	59
Ευρετήριο θεμάτων.....	60
Φωτογραφίες.....	
Βιβλιογραφία.....	

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα: «Οι Έλληνες σουρρεαλιστές ποιητές: από τον Εμπειρικό στον Κακναβάτο» παρουσιάζεται στα πλαίσια της αξιολόγησης του 8^{ου} εξαμήνου στο τμήμα Βιβλιοθηκονομίας της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας.

Δεν αποτελεί επιστημονική μελέτη και δεν διεκδικεί δάφνες φιλολογικού εγχειριδίου. Εκφράζει εν πολλοίς προσωπικές πεποιθήσεις και στηρίζεται σε έρευνα του γράφοντος. Αποτελεί ένα καθαρά φιλολογικό – λογοτεχνικό θέμα προσαρμοσμένο στην επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας. Αφορμή στάθηκε η ενασχόληση μου με τη λογοτεχνία και ιδίως με την ποίηση. Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος δεν έχει ποτέ στο παρελθόν απασχολήσει κανέναν σπουδαστή του τμήματος μου και γι' αυτό όταν μου προτάθηκε το επέλεξα χωρίς άλλη σκέψη.

Η εργασία δουλεύτηκε στο τμήμα Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στην κεντρική βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης και στο Σπουδαστήριο του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του πιο πάνω ιδρύματος. Παράλληλα έρευνα έγινε σε πολλές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Θεσσαλονίκης, στο προσωπικό μου αρχείο και στο διαδίκτυο, στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις (<http://www.engonopoulos.gr>) και (<http://www.embiricos2001.gr>).

Τα βιβλιοθηκονομικά «εργαλεία» που χρησιμοποιήθηκαν για την πτυχιακή εργασία ήταν για τις μεν αναγραφές (καταλογογράφηση των έργων) η 2^η αναθεωρημένη έκδοση των Αγγλοαμερικανικών Κανόνων Καταλογογράφησης, για τις παραπομπές και την βιβλιογραφία το πρότυπο Modern Language Association καθώς και η 22^η έκδοση των θεματικών επικεφαλίδων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσσου για τα θέματα.

Ευχαριστώ θερμά την κ. Άννα Μυκωνίου – Δρυμπέτα (επόπτρια καθηγήτρια) για την αγαστή συνεργασία μας και την πολύτιμη βοήθεια της και τον φίλο Νίκο Σιδέρη για τα καλά του Γαλλικά. Ακόμη την Ευδοκία Μαστοράκη και τους φίλους Γιάννη Σφυρή, Τραιανό Γραδεσλή και Βλάσση Τουρλή. Τέλος ξεχωριστή μνεία πρέπει να γίνει στην καθηγήτρια Μαργαρίτα Σαμιώτη για τις καθοριστικές επισημάνσεις της.

Εισαγωγή

Ο όρος σουρρεαλισμός πρωτοεμφανίστηκε στα 1917 και υπήρξε επινοήση του Γάλλου συγγραφέα Γκιγιόμ Απολλινέρ. Ο ίδιος, θέλοντας να περιγράψει του έργο του (παρωδία) «Οι μαστοί του Τειρεσία» το αποκάλεσε σουρρεαλιστικό.

Σύμφωνα με τον Αντρέ Μπρετόν, πάπα του γαλλικού σουρρεαλισμού, ο σουρρεαλισμός είναι: «Καθαρός ψυχικός αυτοματισμός, που χρησιμοποιείται για να εκφραστεί προφορικά ή γραπτά ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο ή πραγματική λειτουργία της σκέψης έξω από κάθε έλεγχο της λογικής και πέρα από κάθε αισθητική ή ηθική μέριμνα.»¹

Το 1924 ο Λούι Αραγκόν δήλωνε: «Μην αμφιβάλλετε εκείνοι που ρίχνουν στην αγορά τούτο το φίλτρο του απολύτου είναι οι εχθροί της τάξης. Το περνάνε κάτω από τη μύτη των φρουρών καμουφλαρισμένο σαν βιβλίο, σαν ποίημα. Το αθώο πρόσχημα της λογοτεχνίας τους επιτρέπει να προσφέρουν σε τιμές ασυναγώνιστες, αυτό το ολέθριο ποτό που η χρήση του είναι καιρός πια να γενικευτεί... Αγοράστε, την καταδίκη της ψυχής σας, θα μπορέσετε επιτέλους να καταστραφείτε, εδώ η μηχανή που αναποδογυρίζει το μυαλό. Αναγγέλλω στον κόσμο την μεγάλη είδηση: ένα νέο βίτσιο γεννήθηκε, μία τρέλα παραπάνω δόθηκε στον άνθρωπο: ο σουρρεαλισμός, γιος της φρενίτιδας και της αβύσσου. Τρέξε κόσμε, εδώ αρχίζει το βασίλειο του ακαριαίου.»²

Κάπως έτσι ξεκινά ο σουρρεαλισμός σ' εκείνα τα ταραγμένα και χαμένα στη μνήμη πολλών χρόνια. Ας παρακολουθήσουμε σιγά σιγά το κουβάρι να λύνεται και την ιστορία να ξεκινά.

1. Αντρέ Μπρετόν, Μανιφέστα του Σουρρεαλισμού, μετ. Ελένη Μοσχονά (Αθήνα: Δωδώνη, 1972), σ. 29.
2. Maurice Nadeau, Ιστορία του Σουρρεαλισμού, μετ. Αλεξάνδρα Παπαθανασοπούλου (Αθήνα: Φόρμα, 1978), σ. 9.

Γαλλικός Σουρρεαλισμός – Ιστορία και εκπρόσωποι του

Λίγο μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο που έχει φέρει τα πάνω κάτω, οι επιζήσαντες νέοι ζητούσαν επειγόντως την αλλαγή του κόσμου. Οι απώλειες του πολέμου αλλά και οι αλλαγές των κοινωνικών συνθηκών τους οδήγησαν σε επαναστατικές διαδικασίες που ξεκίνησαν από γαλλικούς ποιητικούς (κυρίως) κύκλους και εξαπλώθηκαν σταδιακά στην υπόλοιπη Ευρώπη, τις Η.Π.Α. και πολύ αργότερα και στην Ελλάδα. Η προτεραιότητα έπρεπε πλέον να δοθεί στον άνθρωπο και τις επιθυμίες του.

Στα 1916 και συγκεκριμένα στις 8 Φεβρουαρίου του ίδιου χρόνου γεννιέται στη Ζυρίχη από τρεις ξένους μεταξύ τους νέους (τον Ρουμάνο ποιητή Τριστάν Τζαρά, τον Γερμανό Ρ. Χούλζενμπεκ και τον Αλσατό Χανς Άρπ) το κίνημα Νταντά. Ηγέτης αυτού του εξτρεμιστικού και ακραία επαναστατικού κινήματος αναδείχθηκε ο Τριστάν Τζαρά. Μέσα από τις στάχτες του ξεπήδησε ο σουρρεαλισμός. Χωρίς το Νταντά ο σουρρεαλισμός θα είχε ασφαλώς υπάρξει, θα ήταν όμως διαφορετικός. Έτσι φτάνουμε στα 1919 όπου μια παρέα φίλων, οι Αντρέ Μπρετόν, Λουί Αραγκόν και Φιλίπ Σουπώ ιδρύουν το περιοδικό «Littérature» το οποίο γρήγορα και κάτω από τη διεύθυνση του Μπρετόν διακόπτει τους δεσμούς του με το κίνημα Νταντά. Του οποίου υπήρξαν μέλη. Ο στείρος μηδενισμός του, η καταστροφική αναταραχή που προκαλεί και το σπουδαιότερο η στασιμότητα που παρατηρείται στις τάξεις του, τους απογοητεύουν.

Το 1924 είναι η ημερομηνία γέννησης του σουρρεαλισμού. Εδρα, το Παρίσι. Τότε δημοσιεύεται το «Μανιφέστο του Σουρρεαλισμού», η «Βίβλος» του κινήματος, από τον Μπρετόν. Μέσα σ' αυτό βρίσκει κανείς τις «προγραμματικές» θέσεις του σουρρεαλισμού. Με ξεκάθαρες τις επιρροές από τον Σίγκμουντ Φρόιντ, προβάλλεται η αξία του υποσυνείδητου, σαν μια πλούσια πηγή πληροφοριών για τη γνωριμία με το βαθύτερο εγώ μας. Διακηρύσσεται η απόλυτη πίστη στην ελευθερία του ατόμου. Προτείνεται - σε σχέση με τα παραπάνω - η αυτόματη γραφή ως ο μόνος ιδεατός τρόπος προσέγγισης της ποίησης, των λέξεων. Σύμφωνα με τον Μπρετόν μπορεί κανείς να δημιουργήσει έργα που έχουν αξία (λογοτεχνική, ψυχαναλυτική κ.α.) εάν αφεθεί απόλυτο στο υποσυνείδητο του κατά την διαδικασία καταγραφής των (υποσυνείδητων) σκέψεων. Ο Μπρετόν αργότερα θα δημιουργήσει υπέροχα αυτονομικά κείμενα σε συνεργασία με τον Φιλίπ Σουπώ, χωρίς όμως αυτό να είναι και πανάκεια για όσους ασχολήθηκαν κατά καιρούς με την αυτόματη γραφή.

Το όνειρο, ο αυτοματισμός, το χιούμορ, το «αντικειμενικά τυχαίο» και το ασυνείδητο αποτέλεσαν θεμελιώδους σημασίας στοιχεία στο ξεκίνημα του σουρρεαλισμού που περισσότερο από λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό κίνημα φιλοδοξούσε να είναι στάση ζωής, ψυχική κατάσταση, έκφραση μιας φιλοσοφικής αναζήτησης. Στην πραγματικότητα, ως ένα αυστηρά δομημένο σύστημα που διέπεται από τη λογική και τη συνείδηση, αντιπαρέθεταν την πρόκληση και την ενεργοποίηση της φαντασίας, την προσπάθεια χαρτογράφησης αγνώστων, ανεξερεύνητων και σκοτεινών περιοχών, την αποκάλυψη της ποιητικής του ονείρου, την απελευθέρωση του ασυνείδητου. Με ανατρεπτική διάθεση καταδίκασαν κάθε μορφή τέχνης και έκφρασης που αντανάκλασε τον ορθολογισμό του δυτικού χριστιανικού πολιτισμού, την ηθική, τους θεσμούς και τους κανόνες της αστικής κοινωνίας που είχε οδηγήσει στη φρίκη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αποζητούσαν την πλήρη αποδέσμευση του πνεύματος, την αποκατάσταση του ενιαίου της ανθρώπινης ύπαρξης την εξέγερση ενάντια σε κάθε μορφή εξουσίας και καταπίεσης, μια «νέα διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου» ένα νέο ανθρωπισμό στηριζόμενο στην ελευθερία, τον έρωτα και την ποίηση. Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, τα ενδιαφέροντα, οι αναφορές και οι μελέτες των σουρρεαλιστών εκτεινόταν από την τέχνη των παιδιών, των ψυχικά αρρώστων και των πρωτόγονων, ως τη μαγεία, τον μυστικισμό και τον κόσμο της Ανατολής, ενώ εξέχουσα θέση στις αναζητήσεις τους κατείχε η σεξουαλικότητα και η ερωτική συμπεριφορά. Παρόλο που δεν θεωρούσαν τον εαυτό τους λογοτέχνη (καλλιτέχνη) αλλά επαναστάτη, οι σουρρεαλιστές, που επίσης δεν αναλάμβαναν ποτέ την ευθύνη των γραπτών τους (έργων) χρησιμοποίησαν τη λογοτεχνία σαν μέσο. Κύριος φορέας έκφρασης και προβολής των σουρρεαλιστικών ιδεών και έργων ήταν τα διάφορα περιοδικά. Η «Σουρρεαλιστική Επανάσταση» (La Revolution Surrealiste) εκδιδόταν στο Παρίσι από τον Δεκέμβριο του 1924 από τους Μπρετόν, Πολ Ελυάρ, Αραγκόν, Ρομπέρ Ντενός. Κυκλοφόρησε 12 συνολικά τεύχη με συνεργασίες πολλών σουρρεαλιστών από πολλούς και διάφορους χώρους, έκφρασης. Ο «Σουρρεαλισμός στην επιτυχία της επανάστασης» εκδίδονται επίσης στο Παρίσι από το 1930 – 1933 και κυκλοφόρησε συνολικά έξι τεύχη. Άλλα αξιόλογα σουρρεαλιστικά περιοδικά που εκδίδονται εκτός Γαλλίας ήταν το «Διεθνές Σουρρεαλιστικό Δελτίο» στο Βέλγιο (1935 – 1940), το «Δελτίο του Λονδίνου» (1938 – 1940) και τα «Αποψη» (1947 – 1949) και «VVV» (1942 – 1944) στην Νέα Υόρκη.

Σπουδαίοι σουρρεαλιστές που δεν εκφράστηκαν καθόλου ή ελάχιστα από τη λογοτεχνία αλλά δημιούργησαν κορυφαία έργα σε άλλους χώρους ήταν οι ζωγράφοι

Σαλβαντόρ Νταλί, Μαξ Ερνστ, Αντρέ Μασόν, ο κινηματογραφιστής Λουίς Μπουνιουέλ, ο φωτογράφος Μάν Ραίη, στην ηθοποιία ο Αντουέν Αρτώ κ.α.

Παρόλο που το ιστορικό κέντρο παρέμεινε στο Παρίσι γρήγορα ο σουρρεαλισμός έγινε ένα διεθνές κίνημα. Σουρρεαλιστικές ομάδες δημιουργήθηκαν, περιοδικά, βιβλία και μελέτες άρχισαν να εκδίδονται, γκαλερί ν' ανοίγουν και εκδηλώσεις να πραγματοποιούνται στην Ευρώπη αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο. Στη Διεθνή Σουρρεαλιστική Έκθεση που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το 1938, 14 χώρες και 70 καλλιτέχνες εξέθεσαν πίνακες, γλυπτά, σχέδια, σουρρεαλιστικά αντικείμενα, βιβλία και φωτογραφίες. Βρισκόμαστε στην δεκαετία του 1930, στην περίοδο της μεγάλης ακμής του σουρρεαλισμού.

Με το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αρχίζουν οι πρώτες κρίσεις, οι τριβές γίνονται πιο έντονες και το κίνημα περνά δύσκολες στιγμές. Από τη πρώτη στιγμή της ίδρυσης του ο σουρρεαλισμός αυτοανακηρύχθηκε επαναστατικός προωθώντας την ιδέα της εγκαθίδρυσης μίας «διαρκούς επανάστασης» που θα άλλαζε τη ζωή και τον κόσμο. Το θέμα της κοινωνικής και πολιτικής δράσης διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην πορεία του κινήματος πολύ περισσότερο στην περίοδο του πολέμου που οι ναζισμός, σταλινισμός ήταν προ των πυλών. Η ανελευθερία και η οπισθοδρόμηση έβγαιναν στο προσκήνιο, ξανά.

Ο σουρρεαλισμός ήταν ίσως το πιο οργανωμένο κίνημα του 20^{ου} αιώνα με καθορισμένο πρόγραμμα και στόχους που πρόσφεραν τη δυνατότητα μίας περισσότερο συνεκτικής και οργανωμένης κατεύθυνσης και μεθοδευμένης δράσης. Η συλλογικότητα πρόβαλε ως βασική προϋπόθεση συνοχής της ομάδας. Στην πορεία ξεσπούν έντονες εσωτερικές κρίσεις, και διαφωνίες εφόσον είχαμε να κάνουμε με εντελώς ετερόκλητα άτομα μεταξύ τους. Αποχωρήσεις μελών, διαγραφές, προσχωρήσεις στο κομμουνιστικό κίνημα που συνδέθηκε τόσο έντονα με τον σουρρεαλισμό σε μία σχέση μίσους και πάθους, επαφές με Ρωσία και τον διαλεκτικό υλισμό, συμπόρευση με τον Λέων Τρότσκι.

Μετά το τέλος του πολέμου όλα τα πιο πάνω επιδίδονται και ο Αντρέ Μπρετόν, αρχηγός του κινήματος μένει απελπιστικά μόνος. Αχτίδα φωτός έρχεται με το ταξίδι κάποιων σουρρεαλιστών στις Ηνωμένες Πολιτείες (Μαξ Έρνστ, Αντρέ Μπρετόν, Αντρέ Μασόν) μεταδίδοντας στο παρθένο έδαφος των Η.Π.Α. τις ζωογόνες επιδράσεις των έργων τους. Ο σουρρεαλισμός επεκτείνεται, κατακτά μια παγκόσμια σφαίρα επιρροής, διατηρώντας ακμαίες τις ιδέες, τη φιλοσοφία και το πνεύμα του ζωντανό έως σήμερα .

Ελληνικός Σουρρεαλισμός και εκπρόσωποι του

Ιστορικά, ο σουρρεαλισμός στην Ελλάδα εμφανίζεται πολύ αργότερα από ότι στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες και παρουσιάζεται από τους έλληνες κριτικούς και θεωρητικούς σαν μία νέα καλλιτεχνική και φιλοσοφική σχολή που στόχευε να δώσει καινούργια πνοή στη λογοτεχνία αγνοώντας, σκόπιμα, το πιθανότερο, τις επαναστατικές τάσεις του.

Σημαντικοί λόγοι για την καθυστέρηση στην εμφάνιση των σουρρεαλιστικών ιδεών και των επαναστατικών εκδηλώσεων του στη χώρα μας υπήρξαν: από τη μία τα δικτατορικά καθεστώτα που εναλλάσσονταν στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας (βλ. δικτατορία Μεταξά). Κάθε ελεύθερη φωνή πνίγεται, κάθε προοδευτική κίνηση είναι από την γέννηση της καταδικασμένη. Είναι δυνατόν να ξεπεράσουν την λογοκρισία τα «Μανιφέστα» του Μπρετόν; Από την άλλη η σκιά του Καρυωτάκη με τον θάνατο του βαραίνουν ακόμη περισσότερο τις διαθέσεις των επίδοξων συνεχιστών της ελληνικής ποίησης. Οι Καρυωτακιστές (οπαδοί των πεσιμιστικών πεποιθήσεων του ποιητή) αυξάνονται και η επίδραση τους είναι καταλυτική στη λογοτεχνική πρωτοπορία. Τροχοπέδη θα μπορούσε να θεωρηθεί και το γλωσσικό (διαμάχη δημοτικιστών – καθαρευουσιάνων) που εμποδίζει την όποια εξέλιξη.

Οι πρώτες πληροφορίες για το σουρρεαλιστικό κίνημα φτάνουν στην Ελλάδα με τη μορφή άρθρων δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος και ενημερωτικού χαρακτήρα. Ανάμεσα στα κείμενα αυτά ξεχωρίζει η μελέτη του Δημήτρη Μεντζέλου «Ο Υπερρεαλισμός και οι τάσεις του», η οποία δημοσιεύεται στα 1931 στο περιοδικό «Λόγος». Αυτή η μελέτη θεωρείται το πρώτο εμπειριστατωμένο κείμενο για το σουρρεαλισμό, κοντά σ' αυτή, θα πρέπει να προσμετρήσουμε και τα θεωρητικά κείμενα του Νίκου Καλαμάρη που δημοσιεύονται στις αρχές της δεκαετίας του 1930 στα περιοδικά της Αριστεράς.

Η επίσημη εμφάνιση του σουρρεαλισμού στη χώρα μας γίνεται σε δύο χρόνους, από τον πατριάρχη του ελληνικού σουρρεαλισμού τον Ανδρέα Εμπειρικό, ο οποίος γνώρισε πρώτος τον κύκλο των Γάλλων συναδέρφων του στα 1929 στο Παρίσι και μνήθηκε στο κίνημα τους.

Η πρώτη προσπάθεια πραγματοποιήθηκε στις 25 Ιανουαρίου του 1935 στη Λέσχη καλλιτεχνών στην Αθήνα όπου ο Ανδρέας Εμπειρικός θα μιλούσε για πρώτη φορά σε ακροατήριο για τον σουρρεαλισμό. Η υποδοχή υπήρξε από μουνδιασμένη έως ειρωνική. Τον Μάρτιο του ίδιου χρόνου οι εκδόσεις «Κασταλία» παραδίδουν στο

αναγνωστικό κοινό την πρώτη υψηλής πνοής ποιητική κατάθεση του Ελληνικού Σουρρεαλισμού, την συλλογή «Υψικάμινο». Κυκλοφορεί σε 200 μόλις αντίτυπα. Η ίδρυση του Σουρρεαλισμού στην Ελλάδα είναι γεγονός. Η χλεύη, τα λιβελογραφήματα και οι επιθέσεις επίσης. Ολόκληρη σχεδόν η ελληνική διανόηση (λογοτέχνες, κριτικοί) αντιμετωπίζουν με απίστευτη αγριότητα αυτή την προσπάθεια. Σίγουρα δεν γνωρίζουν και σίγουρα δεν ευθύνονται αυτοί. Αν για κάτι ευθύνονται οι Σουρρεαλιστές και κυρίως ο Εμπειρικός είναι πως δεν προλείαναν το έδαφος, δεν προετοίμασαν κοινό και κριτικούς για το τι είναι τέλος πάντων ο Σουρρεαλισμός. Η βόμβα είχε πέσει και ο θόρυβος που δημιουργήθηκε υπήρξε ο μεγαλύτερος και χωρίς προηγούμενο στα λογοτεχνικά χρονικά. Πολεμική ατμόσφαιρα και από την αστική τάξη και από τους πρωτοπόρους μαρξιστές. Δημοσιογράφοι και ευθυμογράφοι πιστεύουν ότι ανακάλυψαν στο πρόσωπο των σουρρεαλιστών το εξιλαστήριο θύμα και την ευάλωτη πλευρά του μοντερνισμού. Σε όλα αυτά θα πρέπει να συνυπολογίσουμε και τη δικαιολογημένη δυσπιστία του αναγνωστικού κοινού που έβλεπε από τη μία στιγμή στην άλλη να ανατρέπονται οι παραδοσιακές αντιλήψεις για την ποίηση. Ούτε ομοιοκαταληξία, ούτε στίξη, ούτε λογική ροή, ούτε προφανές νόημα.

Ακολουθούν στη συνέχεια κι άλλες συλλογές του ίδιου και άλλων (Εγγονόπουλος, Ράντος κ.α.), οι κριτικοί συνεχίζουν την ίδια τακτική. Την άνοιξη του 1938 ο Οδυσσέας Ελύτης αποφασίζει με μια σειρά μαχητικών άρθρων του στο περιοδικό «Νέα Γράμματα» να υπερασπιστεί το κίνημα, να διαφωτίσει να ανοίξει ένα γόνιμο διάλογο με την αντίπαλη πλευρά. Με το άρθρο «Οι κίνδυνοι της ημιμάθειας» υποχρεώνει τους μετριοπαθείς διανοούμενους να ασχοληθούν πλέον σοβαρά. Ο ίδιος ο Ελύτης δηλώνει πως γοητεύεται από τις ιδέες του (όχι όλες) και πως δεν ταυτίζεται μαζί του.

Τα αντιδραστικά επιχειρήματα των αντιπάλων του σουρρεαλισμού συνοψίζονται στα εξής: ο σουρρεαλισμός είναι ήδη ένα ξεπερασμένο αισθητικό κίνημα που μεταφυτεύθηκε στην Ελλάδα καθυστερημένα χωρίς να ευνοείται από τις ιδιαίτερες συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας η σουρρεαλιστική τεχνοτροπία της «αυτόματης γραφής» καταλύει τον κοινωνικό χαρακτήρα της τέχνης, αφού αποκλείει κάθε νοητική ή συναισθηματική επικοινωνία με τον αναγνώστη οι εγχώριοι εκπρόσωποι του σουρρεαλισμού μιμούνται ανεπιτυχώς την ξένη κίνηση και τα έργα τους είναι λογικές κατασκευές που παρουσιάζονται ηθελημένα ως παράλογες εκφάνσεις του υποσυνείδητου. Η υπεράσπιση των σουρρεαλιστών μέσω του

Οδυσσέα Ελύτη ήταν πως σουρρεαλισμός δεν σημαίνει απάρνηση της παράδοσης, πως κατορθώνει να χτυπήσει την υποκρισία, τον ψευτοσυναισθηματισμό και ρομαντισμό των Καρυωτακιστών, το σπουδαιότερο όμως, άνοιξε τα φτερά των ανθρώπων του πνεύματος με τις απελευθερωτικές και ανανεωτικές του διακηρύξεις. Εκεί που δείχνεται επιφυλακτικός είναι όσον αφορά τα αισθητικά αποτελέσματα της «αυτόματης γραφής».

Ενώ οι προσπάθειες του Ελύτη συνεχίζονται με μεταφράσεις κειμένων (θεωρητικών ή μη) Γάλλων σουρρεαλιστών, υπήρξαν και ορισμένες ενέργειες για την δημιουργία καθαρά σουρρεαλιστικής φωνής. Στα 1935 κυκλοφόρησε το «3^ο μάτι» με αρχική σύνταξη τους Δημήτρη Πικιώνη, Νικόλαο Χατζηκυριάκο – Γκίκα και Σ.Καραντίνο και εκτελεστικό διευθυντή τον Στρατή Δούκα. Δεν λειτούργησε ποτέ ως όργανο του σουρρεαλισμού αλλά εκεί όπου άλλα περιοδικά αδιαφορούν ή καταπολεμούσαν το κίνημα αυτό λειτούργησε ευνοϊκά ως προς αυτό. Το ρόλο του επίσημου οργάνου που ποτέ βέβαια δεν υλοποιήθηκε ήρθε να καλύψει την ίδια χρονιά το περιοδικό «Θίασος» μια ιδέα των Εμπειρικού, Δημαρά, Ράντου, Ελύτη. Τέλος το περιοδικό «Υπερεαλισμός Α΄» που κυκλοφόρησε σ' ένα τόμο τον Φεβρουάριο του 1938 από τον εκδοτικό οίκο «Γκοβόστη» και περιλάμβανε μεταφράσεις κειμένων ξένων σουρρεαλιστών.

Η συζήτηση για την εμφάνιση του ελληνικού σουρρεαλισμού δεν περιορίστηκε βεβαίως στις στήλες των εφημερίδων και των περιοδικών. Στηριγμένοι στα κείμενα της εποχής μπορούμε ασφαλώς να υποθέσουμε πως υπήρξε αγαπημένο θέμα και ανεξάντλητη πηγή κεφιοῦ σε όλα τα φιλολογικά σαλόνια. Έπειτα πέρασε στο θέατρο και κάπως αργότερα στον κινηματογράφο. Πολλά νούμερα της προπολεμικής επιθεώρησης είχαν στόχο τον σουρρεαλισμό και τους εκπροσώπους του, ενώ ένας από τους τύπους που διαμορφώνουν οι φαρσοκωμωδίες του λεγόμενου εμπορικού κινηματογράφου είναι ο τύπος του ποιητή που περιφέρεται απαγγέλλοντας ασυναρτησίες. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, που παρέσυρε στη δίνη του και την Ελλάδα, ήρθε να αμβλύνει όλες τις αντιθέσεις, καθώς φιλολογικές διαμάχες τέτοιου είδους θα πρέπει να έμοιαζαν περιττές πολυτέλειες. Η αντίδραση όμως στον σουρρεαλισμό συνεχίστηκε και στην μεταπολεμική περίοδο και χρειάστηκε να περάσουν πολλά χρόνια για τη φιλολογική καταξίωση του κινήματος και την αποκατάσταση των δημιουργών του.

(Σημ. Ο σουρρεαλισμός στην Ελλάδα μετονομάστηκε σε υπερρεαλισμό όχι μόνο από τον ίδιο τον Εμπειρικό αλλά και από νεότερους. Ο Υπερρεαλισμός είναι κίνημα που

άνθησε στη δεκαετία του '70 στη Δυτική Ευρώπη και τις Η.Π.Α. με κύριο χαρακτηριστικό του την τάση προς μια ακραία, απόλυτη αληθοφάνεια. Οι δικαιολογίες που προβάλλονται γι' αυτήν την μετονομασία, είναι διττές: αφ' ενός η μεταφραστική απόδοση από τα γαλλικά και αφ' ετέρου η προσπάθεια ανεξαρτητοποίησης από το αντίστοιχο γαλλικό κίνημα και ο πλήρης εξελληνισμός του.)

Στην εργασία αυτή χρησιμοποιείται ο όρος «σουρρεαλισμός»

Ανδρέας Εμπειρικός (1901 – 1975)

Πατέρας του σουρρεαλισμού στην Ελλάδα ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες ποιητές, ψυχαναλυτής και μανιώδης φωτογράφος. Γεννήθηκε στην Μπράιλα της Ρουμανίας στις 2 Σεπτεμβρίου του 1901. Γόνος μιας οικογένειας απόδημων Ελλήνων με μακριά παράδοση και όνομα τρανό στον ναυτιλιακό και εμπορικό κόσμο. Οι ρίζες του βενιζελικού πατέρα του ήταν από την Άνδρο της δε μητέρας του από τη Ρωσία. Συχνές μετακινήσεις της οικογένειας από την Ερμούπολη της Σύρου, τη Νότια Ρωσία με τελική εγκατάσταση στα 1908 στην Αθήνα. Οι γονείς του χωρίζουν, ο ίδιος συναρπάζεται από τον Τολστόι, διαβάζει συνεχώς. Το 1918 εγγράφεται στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Γοητευμένος από τον Παλαμά γράφει τους πρώτους του στίχους. Δυο χρόνια αργότερα φεύγει με τη μητέρα του στη Λωζάνη, όπου παρακολουθεί μαθήματα οικονομικών σπουδών. Ακολουθούν ταξίδια με τον πατέρα, με την μητέρα, νέες σπουδές στο Λονδίνο, φιλόλογίας αυτή τη φορά.

Μεγάλος σταθμός στη ζωή του η διαμονή στο Παρίσι στο διάστημα 1926 – 1931 όπου θα ασχοληθεί με την ψυχανάλυση κοντά στον Rene La Forge (ιδρυτικό μέλος και πρώτο πρόεδρος της νεοσύστατης τότε ψυχαναλυτικής εταιρείας Παρισίων) και θα συνδεθεί με τον Andre Breton και τον κύκλο των Γάλλων σουρρεαλιστών. Στα 1931 επιστρέφει στην Ελλάδα όπου σε μια προσπάθεια να συμφιλιωθεί με τον πατέρα του (πρόεδρο της Εθνικής Ατμοπλοΐας Ελλάδος) πιάνει δουλειά στα ιδιόκτητα ναυπηγεία Βασιλειάδη. Αποχωρεί σε μικρό χρονικό διάστημα και αφοσιώνεται ολοκληρωτικά στη λογοτεχνία και την ψυχανάλυση. Παντρεύεται την πρώτη γυναίκα του Μήτση Χατζηλαζάρου (επίσης ποιήτρια) και αρχίζει να «δίνεται» στον αγώνα για τον σουρρεαλισμό. Στα 1945 συλλαμβάνεται κατά τα Δεκεμβριανά από τον ΕΛΑΣ και κρατείται όμηρος - μια ιδιαίτερα τραυματική εμπειρία στη ζωή του – εξαιτίας του ονόματός του. Μετά τον πόλεμο, νέος γάμος με τη Βιβίκα Ζήση, γέννηση του γιου του Λεωνίδα. Αρχίζει σταδιακά να αναγνωρίζεται το έργο του, δίνει την ιστορική διάλεξη στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στα 1973 μετά από πρόσκληση των φοιτητών. Πεθαίνει στις 3 Αυγούστου του 1975 στην Κηφισιά από καρκίνο του πνεύμονα.

Έργο του

Με την «Υψικάμινο» κάνει την εισήγηση του σουρρεαλισμού στην Ελλάδα. Έργο που κυκλοφορεί σε 200 αντίτυπα, από τις εκδόσεις «Κασταλία». Σημαδιακή και ημερομηνία ορόσημο ο Μάρτης του 1935. Κείμενα εντελώς «αυτοματικά» γραμμένα χωρίς σημεία στίξης και χωρίς προφανές και άμεσα αντιληπτό το νόημα τους. Στο ποίημα «Αντί φλιτζανιού» γράφει:

«Μία φίλη συνήντησε μιαν άλλη φίλη. Τα δεσμά που συγκρατούσαν τα τζιτζίκια των ομφαλών τους λύθηκαν σαν φρεσκοχυμένοι χάλυβες κι' οι φίλες έγιναν μια πόρπη.»³

Ξεσπά σκάνδαλο, τα κείμενα αγοράζονται από περιέργεια, η κριτική λοιδορεί. Κατηγορείται για διαστροφή και σεξιστικές διαθέσεις. Στα «τριαντάφυλλα στο παράθυρο» γίνεται ξεκάθαρος:

«Σκοπός της ζωής μας δεν είναι η χαμέρπεια. Υπάρχουν απειράκις ωραιότερα πράγματα και απ' αυτήν την αγαλματώδη παρουσία του περασμένου έτους Σκοπός της ζωής μας είναι η αγάπη Σκοπός της ζωής μας είναι η ατελεύτητη μάζα μας Σκοπός της ζωής μας είναι η λυσιτελής παραδοχή της ζωής μας και της κάθε μας ευχής εν παντί τόπω εις πάσαν στιγμήν εις κάθε ενθερμόν αναμόχλευσιν των υπάρχόντων Σκοπός της ζωής μας είναι το σεσημασμένο δέρμας της υπάρξεως μας.»⁴

Αρχίζει από την πρώτη στιγμή να φαίνεται το ουτοπικό στοιχείο της ποίησης του που στην συνέχεια θα ενταθεί με ποιήματα «διακυρήξεις».

Ακολουθεί στα 1945 η συλλογή «Ενδοχώρα» με ποιήματα της περιόδου 1934 – 1937 ήδη δημοσιευμένα σε περιοδικά· κυκλοφορεί σε 470 αντίτυπα. Με τη σειρά αυτή των ποιημάτων ή – έστω και πάντα σχετική – προσήλωση του Εμπειρικού στην «αυτόματη γραφή» εμφανίζεται «ενδοτικότερη» και αρχίζει πλέον όλο και περισσότερο να εκλογικεύει τα νοήματα του.

Δηλαδή μια κάποια επεξεργασία των κειμένων. Στην ενότητα «ο πλόκαμος της Αλταμίρας» (1936 – 1937):

3. Ανδρέας Εμπειρικός, Υψικάμινος (Αθήνα: Κασταλία, 1935), σ. 29.

4. Ανδρέας Εμπειρικός, Υψικάμινος (Αθήνα: Κασταλία, 1935), σ. 49.

«Ράμφος εγώ εσύ, ολόκληρη μια νύχτα με
αναπαλμούς και φώσφορος μεδούσης. Έπειτα αποκοιμήθηκες κι
όταν πια ξύπνησες πάλι με κοίταξες όπως κοιτάζει
ένα παιδί μια στήλη.» 5

Οι αντιδράσεις αμείωτες, η πολεμική καλά κρατεί. Όσο ο Εμπειρικός είναι στη ζωή κυκλοφορούν άλλα δύο έργα του, πεζογραφήματα αυτή τη φορά το ένα ημιαυτοβιογραφικό «Γραπτά η προσωπική μυθολογία» εκδόσεις «Δίφρον» σε 1500 αντίτυπα (1960) και το διήγημα «Αργώ η πλούς αεροστάτου» περιοδικό «Πάλι» (1965). Και τα δύο αυτά, επανεκδόθηκαν στα 1980 από τις εκδόσεις «Άγρα» το πρώτο και τις εκδόσεις «Υψιλον» το δεύτερο.

Μετά το θάνατο του στα 1975 εκδίδεται η μετάφραση του θεατρικού έργου του Πάμπλο Πικάσο «Τα τέσσερα κοριτσάκια» («Άγρα») (1979). Το 1980 ακολουθεί η Τρίτη ποιητική του συλλογή «Οκτάνα» («Ίκαρος») που είχε γραφεί μεταξύ 1942 – 1965. Η συλλογή αυτή είναι ένα ποίημα – κήρυγμα, ένα κοινωνικοπολιτικό μανιφέστο. Οι σουρρεαλιστικές (ακραίες) ποιητικές φόρμες σχεδόν εγκαταλείπονται:

«Ναι, ναι (αμίν, αμίν λέγω υμίν) σας λέγω αλήθειαν.

Η Νέα Πόλις θα κτισθή και δεν θα είναι χθαμαλή

σε βαλτοτόπια. Θα οικοδομηθή στα υψίπεδα της Οικουμένης,

μα δεν θα ονομασθή Μπραζιλία, Σιών, Μόσχα, ή

Νέα Υόρκη αλλά θα ονομασθή η πόλις αυτή Οκτάνα...

Οκτάνα θα πη έρωσ ελεύθερος με όλας τα ηδονάς του

Οκτάνα θα πη ανα πάσαν στιγμὴν ποίησις...

Οκτάνα θα πη παντού και πάντα εν ηδονή ζωή

Οκτάνα θα πη δικαιοσύνη

Οκτάνα θα πη παντού και πάντα καλοσύνη» (Οκτάνα). 6

Η χρήση της καθαρεύουσας δεν εγκαταλείπεται ούτε και τώρα, όμως το ουτοπικό στοιχείο κυριαρχεί. Δεν λείπει και η ομοιοκαταληξία που ξαφνιάζει.

5. Ανδρέας Εμπειρικός, Ενδοχώρα (Αθήνα: Άγρα, 1980), σ. 109

6. Ανδρέας Εμπειρικός, Οκτάνα (Αθήνα: Ίκαρος, 1980), σ. 77

«Γλυκά θροΐζουν γύρω μου τα δέντρα Τι υψηλός και
Αίθριος που είναι ο ουρανός! Μεσ' την ψυχή μου το
ουράνιον τόξον και στην καρδιά μου μέσα – στιλπνός
πασίχαρος κορυδαλλός – λαλεί ο μικρός μου γιός.» (Κορυδαλλός). 7

Ακολουθούν άλλες δύο ποιητικές συλλογές από τις εκδόσεις («Άγρα») «Αι
γενεαί πάσαι ή η σήμερον ως αύριων και ως χθές» (1984), και «ΕΣ – ΕΣ – ΕΡ Ρωσία»
(1995).

Από το 1990 έως το 1992 δημοσιεύεται το 8 τόμο μυθιστόρημα του «Ο Μέγας
Ανατολικός» από τις εκδόσεις «Άγρα» το οποίο ξεκίνησε να δουλεύει από το 1945.
θα το τελειώσει το 1951 αλλά θα συνεχίσει να το δουλεύει ως το τέλος της ζωής του.
Θέμα του είναι το ταξίδι ενός υπερωκεανίου προς ένα νέο κόσμο στον οποίο θα
διασώζεται το όραμα της αταξικής κοινωνίας υπό συνθήκες απόλυτης ελευθερίας του
πνεύματος και της ερωτικής επιθυμίας. Το έργο αυτό θεωρείται ό,τι τολμηρότερο έχει
γραφτεί ποτέ στην ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας. Άλλα έργα του το πεζό
«Ζεμφύρα ή το μυστικόν της Πασιφάης», («Άγρα») 1998, καθώς και το δοκίμιο που
εξυμνεί την φιλία του με τον Νίκο Εγγονόπουλο «Νικόλαος Εγγονόπουλος ή το
θαύμα του Ελμπασάν και του Βοσπόρου», («Άγρα»), 1999. Το δοκίμιο αυτό
πρωτοδημοσιεύθηκε το 1945 στο περιοδικό «Τετράδιο» ως άρθρο και σκοπός του
υπήρξε η ενθάρρυνση του αδερφικού φίλου και συνοδοιπόρου του στο
σουρρεαλιστικό όραμα Εγγονόπουλου να συνεχίσει και να αδιαφορήσει στις (πολλές)
κακεντρεχείς κριτικές. Τελευταίες εκδόσεις που είδαν το φως σχετικά πρόσφατα, την
ίδια χρονιά, 2001 από τις εκδόσεις «Άγρα» είναι: «Μια περίπτωση
ιδεοψυναγκαστικής νευρώσεως με άλλες εκπερματώσεις και άλλα ψυχαναλυτικά
κείμενα» όπου γράφει πλέον με την ιδιότητα του ψυχαναλυτή και το «Ταξίδι στη
Ρωσία: ημερολόγιο και φωτογραφίες Δεκέμβριος 1962» όπου αποτυπώνονται οι
ταξιδιωτικές του εμπειρίες από το ταξίδι στη Ρωσία με τους Γιώργο Θεοτοκά και
Οδυσσέα Ελύτη.

Σημ. Το 2001 ανακηρύχθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού της χώρας μας ως έτος
Ανδρέα Εμπειρικού για τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τη γέννηση του. Οι
τιμητικές εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν ελπίζουμε να τον έκαναν ευτυχισμένο.

7. Ανδρέας Εμπειρικός, Οκτάνα (Αθήνα: Ίκαρος, 1980), σ. 28

Νίκος Εγγονόπουλος (1910–1985)

Γεννήθηκε στις 21 Οκτωβρίου 1910 στην Αθήνα. Από πατέρα Κωνσταντινουπολίτη και μητέρα Αθηναία. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου έζησε στην Κωνσταντινούπολη και μετά στο Παρίσι (1923 – 1927), πριν επιστρέψει στην Ελλάδα. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθηνών την περίοδο 1932 – 1938 με καθηγητές τον Παρθένη, τον Μπισκίνη και τον Κεφαλληνό και μετά μαθήτευσε κοντά στον Φώτη Κόντογλου. Στον πόλεμο 1940-1941 υπηρέτησε στο αλβανικό μέτωπο. Ως ζωγράφος εικονογράφησε πολλά βιβλία, υπέγραψε πολλές και σπουδαίες σκηνογραφίες και έντυσε ενδυματολογικά αρκετές παραστάσεις. Το 1954 εκπροσώπησε επίσημα την Ελλάδα με 74 πίνακες στην 27^η Μπιενάλε της Βενετίας. Τιμήθηκε με το βραβείο Ποίησης το 1958, δεύτερη φορά το 1979 με το Χρυσό Σταυρό Γεωργίου Α΄ και τον Ταξιάρχη του Φοίνικος. Έργα του βρίσκονται στην Εθνική Πινακοθήκη, στις πινακοθήκες του Δήμου Αθηναίων, Ρόδου, Θεσσαλονίκης και σε ιδιωτικές συλλογές. Υπήρξε καθηγητής Ζωγραφικής, Σκηνογραφίας και Ιστορίας της Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (1966 – 1975). Ανήκε στην Ελληνική Εταιρεία Αισθητικής και στη Societe Europeene de Culture. Πέθανε στις 31 Οκτωβρίου του 1985 από ανακοπή καρδιάς. Κηδεύτηκε δημοσία δαπάνη.

Αν και υπήρξε ο πιο σημαντικός και ο πιο συνεπής Έλληνας εκπρόσωπος της ζωγραφικής της νεότερης σχολής του σουρρεαλισμού θα σταθούμε κυρίως (αφού αυτό μας αφορά εδώ) στο ποιητικό του έργο. Σταθμός στην ζωή του υπήρξε η γνωριμία του με τον Ανδρέα Εμπειρικό και η σταθερή μέσα στα χρόνια φιλία που όμοια της δεν υπάρχει πουθενά μέσα στα Ελληνικά γράμματα. Δεν υπήρχε μόνο αμοιβαία εκτίμηση και θαυμασμός, ούτε αλληλοϋποστήριξη και εμπύχωση στις πρώτες (κυρίως) δύσκολες στιγμές τους όσον αφορά την εμφάνιση των έργων τους αλλά και ουσιαστική βοήθεια. Το 1944 ο Εμπειρικός έκρυψε στο σπίτι του για μεγάλο διάστημα τον Εγγονόπουλο, όταν τον τελευταίο τον ειδοποίησε ο μακρινός συγγενής του Άγγελος Έβερετ, ότι υπάρχει κίνδυνος να τον συλλάβουν οι Γερμανοί. Βαθιά φιλία που εκφράστηκε μέσω πολλών γραπτών κειμένων σε περιοδικά και συνεντεύξεις, σ' ένα βιβλίο του Εμπειρικού «Νικόλαος Εγγονόπουλος ή το θαύμα του Ελμπασάν και του Βοσπόρου» κ.α.

Έργα του

Το καλοκαίρι του 1938, κι ενώ η συζήτηση για την εμφάνιση του ελληνικού σουρρεαλισμού βρίσκεται στο αποκορύφωμα της, με την ποιητική συλλογή «μην ομιλείτε εις τον οδηγόν» εκδόσεις («Κύκλος») (σε 200 αντίτυπα) παρουσιάζεται ο Νίκος Εγγονόπουλος.:

«Η καρδιά μου είναι ένα αντικείμενο από λάστιχο
συμπαγές Έχει μέσα δύο οδυνηρά ανάξια γυάλινα
καρφιά. Παίρνω αυτό τ' αντικείμενο, κι ενώ
μ' αντιστέκεται με χέρια και πόδια, κατορθώνω,
μόλις και με βία να το κρύψω μέσα στο
συρτάρι όπου φυλάω, κρυφά, λόγια κι' ιστορίες
από το χωριό των ποδηλάτων. Δεν φοβούμαι
ούτε την φαλλοφόρο παρθένο ούτε τον άνθρωπο
με τα γούνινα μάτια π' ανεβοκατεβαίνει τη
σκοτεινή σκάλα. Γνωρίζω από παιδί τον καθρέφτη
των λουλουδιών. Τραγουδώ τις δόξες των οδοστρωτήρων,
λέω τους αγνούς ψαλμούς των μπουκαλιών, ενώ η
χάρτινη κουκουβάγια μου λέει ίσια μέσα στ' αντί –
με το χουνί της – τη λέξη «ξένη».» (Οδοστρωτήρας) 8

Η επίσημη κριτική αγνόησε το βιβλίο. Δεν συνέβη όμως το ίδιο και με τους διάφορους παραφιλολογικούς κύκλους, οι οποίοι πίστεψαν πως βρήκαν στο πρόσωπο και το έργο του Εγγονόπουλου την αχίλλειο πτέρνα του σουρρεαλισμού. Η κατακραυγή που ακολούθησε το βιβλίο υπήρξε πρωτοφανής, ξεπερνώντας ακόμα και το θόρυβο που σημειώθηκε μετά την έκδοση της «Υψικαμίνου». Αν όμως ο Εμπειρικός διασώθηκε κάπως λόγω της κοινωνικής και οικονομικής του επιφάνειας, ο Εγγονόπουλος παραδόθηκε ανυπεράσπιστος στη χλεύη των επικριτών του.

Το φθινόπωρο του 1939, τυπώνονται τα «Κλειδοκύμβαλα της σιωπής» από τις εκδόσεις (Ιππαλεκτρών). Η υποδοχή και αυτού του δεύτερου βιβλίου ακολούθησε την πεπατημένη.

8. Νίκος Εγγονόπουλος, Μην Ομιλείτε εις τον οδηγόν (Αθήνα:Κύκλος,1938) σ. 39.

«Άκουσε τα δάκρυα πως κυλούν
όμοια με δέντρα ασάλευτα
βουβά
και
έρημα
σαν πέφτη η νύχτα

κι' όμως ο κήπος
-λέω-
με τα' αμέτρητα παράθυρα ήταν απέραντος
κι' οι πρασινάδες του
έφταναν κάτω κοντά στη θάλασσα
ακριβώς εκεί π' αρχινά
η κίτρινη αμμουδιά

πάνω σ' αυτή την κίτρινη
αμμουδιά
είπαμε
-με φαίνεται-
τα πιο έμορφα μας τραγούδια

κι' όμως εκεί
μας πετροβόλησαν
με πέτρες
και βότσαλα
χουφτιές
και τα βότσαλα ήτανε
τα λευκά
ερωτικά δόντια των γυναικόνε π' αγαπήσαμε.» 9 (Ρόδια = SO4H2)

9. Νίκος Εγγονόπουλος, Κλειδοκύμβαλα της σιωπής (Αθήνα: Ιππαλεκτρώων, 1939)
σ.99.

Ακολουθούν άλλες δύο συλλογές το 1944, τα «Επτά ποιήματα» που δημοσιεύονται στο περιοδικό (Νέα Γράμματα) και το δημοφιλέστερο όλων το «Μπολιβάρ, ένα ελληνικό ποίημα» εκδόσεις («Ίκαρος») (1946). Αργότερα τρεις ακόμη ποιητικές συλλογές: «Η επιστροφή των πουλιών» (1946), «Ελευσις» (1948) και «Εν Ανθηρώ έλληνι λόγω» (1957) όλα από τις εκδόσεις («Ίκαρος»). Δημοσιεύει ακόμη στα 1954 το ποίημα «Ατλαντικός» στο περιοδικό «Αγγλοελληνική επιθεώρηση».

Οι δύο πρώτες του ποιητικές συλλογές ξανατυπώνονται σε ένα τόμο συγκεντρωτικό από τον Ίκαρο στα 1966 με τίτλο Ποιήματα Α΄. Οι επόμενες ποιητικές συλλογές σε έναν δεύτερο τόμο πάλι από τις ίδιες εκδόσεις στα 1977, Ποιήματα Β΄. Τελευταία ποιητική συλλογή του ήταν το έργο «Στην κοιλάδα με τους ροδώνες» («Ίκαρος») (1978). Τελευταία δημοσίευση μετά τον θάνατο του, το δοκίμιο «Και οι άγγελοι στον παράδεισο μιλούν ελληνικά» εκδόσεις «Υψιλον» (1999).

«Θα την τσακίσω εγώ

τη νοσταλγία σου

θα μαχαιρώσω

τη μυστική σου

χαρά

με τ' άσπρα μου

πουλιά

που ζούν

και φτερουγίζουν

μέσα

στα

μάτια σου»¹⁰ (Μιαν οβρηγοπούλα που μ' ασημένιο χτένι διαλύζονταν...)

Από τη συλλογή (Η επιστροφή των πουλιών) 1946

Δημοσίευσε μελέτες περί φουτουρισμού, Καραγκιόζη, χοροδράματος κ.α. Μετέφρασε ποιήματα του Λωτρεαμόν, του Μαγιακόφσκι, του Λόρκα, του Μπωντλέρ, του Ντεκιρίκο, του Τζαρά και του Πικάσο.

10. Νίκος Εγγονόπουλος, Ποιήματα Β΄, (Αθήνα: Ίκαρος, 1977) σ. 122.

Συνεργάστηκε κατά καιρούς με ποιήματα, συνεντεύξεις, μελέτες και πίνακες στα περιοδικά: «Ο κύκλος», «Υπερρεαλισμός», «Πάλυ», «Τετράδιο», «Ο ταχυδρόμος», «Επιθεώρηση Τέχνης», «Ευθύνη», «Ζυγός», «Λωτός», «Σπείρα», «Χρονικό» (εκδ. Ωρας), «Ηριδανός», «Η νέα ποίηση», «Προσανατολισμοί» (Λάρισας), «Cahiers du Sud», «London Magazine Manna» (Toronto), «Mundus Artium» (Athens - Ohio), «Chelsea» (N. York), «Contemporary Literature in Translation» (Vancouver).

Ποιήματα του μελοποίησαν οι Νίκος Μαμαγκάκης και Αργύρης Κουνάδης.

Οδυσσέας Ελύτης (1911 – 1996)

Γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης στις 2 Νοεμβρίου 1911. Οι γονείς του κατάγονταν από την Μυτιλήνη. Το πραγματικό του όνομα ήταν Οδυσσέας Αλεπουδέλης. Ο πατέρας του είχε εργοστάσιο σαπωνοποιίας. Όταν μεταφέρθηκε το εργοστάσιο στον Πειραιά εγκαταστάθηκε όλη η οικογένεια στην Αθήνα. Η πρώτη του επαφή με τη λογοτεχνία και ιδιαίτερα με την ποίηση γίνεται όταν στο τέλος των γυμνασιακών του χρόνων, 18 ετών, κάνοντας μια βόλτα στα διάφορα βιβλιοπωλεία της Αθήνας, εντοπίζει στο παλιό μαγαζάκι του Κάουφμαν τις συλλογές των Ελύάρ και Ζούβ (Σημ. σουρεαλιστές ποιητές). Μαγεύεται, κι αρχίζει να γράφει κι ο ίδιος, στέλνοντας με ψευδώνυμο μερικά, σε διάφορα περιοδικά. Το 1930 εισάγεται στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Την εγκαταλείπει αφού το περιβάλλον αυτό τον κάνει να ασφυκτιά. Στρέφεται στην ποίηση ξανά, απορρίπτει τον πεισιθανάτιο «καρυωτακισμό» της εποχής του και αναζητά αλλού ταυτότητα. Στα 1935 γνωρίζεται με τον Ανδρέα Εμπειρικό. Γνωριμία σταθμός και αρχή μιας φιλίας μεγάλης. Ο Εμπειρικός του διαθέτει την πλούσια (σουρρεαλιστική) βιβλιοθήκη του. Ξεσπά ο πόλεμος, ο Ελύτης καλείται να υπηρετήσει ως έφεδρος ανθυπολοχαγός στο αλβανικό μέτωπο. Στα 1941 επιστρέφει βαριά τραυματισμένος στην Ελλάδα. Το 1948 επισκέπτεται το Παρίσι και έρχεται σ' επαφή με τους σουρρεαλιστικούς κύκλους της Γαλλίας. Απογοητεύεται από το κλίμα που αντικρίζει, κάτι δεν τον γεμίζει, δεν βρίσκει αυτό που περίμενε. Στα 1979 τιμάται από τη Σουηδική Ακαδημία με το Βραβείο Νόμπελ (Λογοτεχνίας). Είναι η δεύτερη κατά σειρά βράβευση της Ελλάδας μετά αυτήν του Σεφέρη το 1963. Το έργο του αναγνωρίζεται παγκοσμίως, τιμές παντού. Έργα του μελοποίησαν πολλοί σπουδαίοι μουσικοί (Θεοδωράκης, Παπαδημητρίου κ.α). Πεθαίνει γαλήνια το 1996 στην Αθήνα.

Έργα του

Ο Οδυσσεάς Ελύτης δεν θεωρείται ορθόδοξος σουρρεαλιστής, θα μπορούσε όμως να τοποθετηθεί στο μετριοπαθές κέντρο του κινήματος. Ο ίδιος αποδεχόταν κάποιες σταθερές του σουρρεαλισμού (όνειρο, (σουρρεαλιστική εικόνα, απόλυτη ελευθερία στην έκφραση κ.α.) είχε όμως τις επιφυλάξεις του για κάποιες άλλες π.χ. «αυτόματη γραφή» (αν και ασχολήθηκε αρχικά), κοινωνική αντίδραση και επαναστατικότητα, ανάμειξη σε πολιτικά σχήματα. Ο Ελύτης ενδιαφέρθηκε και με τα collages μία καθαρά σουρρεαλιστική πρακτική. Υπήρξε ο κυριότερος υπερασπιστής του κινήματος στην Ελλάδα με μία σειρά επιθετικών αλλά πάντοτε τεκμηριωμένων και με επιχειρήματα άρθρων του στο περιοδικό «Νέα Γράμματα» (1938 – 1945). Χάρη σ' αυτόν ο διάλογος με τους αντιπάλους του σουρρεαλισμού έγινε δικαιότερος.

Η πρώτη επαφή του Ελύτη, (στην πράξη), με τον σουρρεαλισμό ήταν όταν δοκίμασαν μ' έναν φίλο του ζωγράφο ένα παιχνίδι. Ο ίδιος γνώριζε τις δυνατότητες της απόλυτης ελευθερίας στην έκφραση που του προσφέρει ο σουρρεαλισμός και δεν χάνει την ευκαιρία. Όλα αυτά στα 1935 όταν αυτό το παιχνίδι αποτελούσε καθημερινή εξάσκηση για τους γάλλους σουρρεαλιστές. Τι ήταν τέλος πάντων αυτό το παιχνίδι; Μία σειρά ερωτήσεων – απαντήσεων, όπου αυτός που απαντά αγνοεί το περιεχόμενο της ερώτησης. Το αποτέλεσμα όλων αυτών ενδιαφέρον, με αρκετές σουρρεαλιστικές εικόνες που γοητεύουν με την πρωτοτυπία τους:

«Ε: Τι είναι το κόκκινο χρώμα;

Α: Ένα χαστούκι παπαρούνας;

Ε: Τι είναι η δόξα;

Α: Ένα βουνό για να το βλέπουν οι αιώνες. Και αλλού:

Όταν λύνονται οι φιλόγκοι της ημέρας – Τα κούμαρα φωνάζουν τ' όνομα τους.

Αν μας έφτανε η βουή της κερασιάς – Το ένα το δυο το τρία θα μας δρόσιζαν.»¹¹

Ο Οδυσσεάς Ελύτης δοκίμασε να γράψει και αυτοματικά ποιήματα επηρεασμένος από τους Εμπειρικό και Ράντο:

«Στις βέργες της δροσιάς που ζει τα μυστικά της. Ανοίγουν τα παγώνια των αχτίδων μας στάχνα. Πολύωρα όνειρα και η τροχιά των λόγων όταν διαγράφεται σαν τροχιά περιστεριών που λάμπει από την άγνοια («Κυανή σπατάλη».)»¹²

11. Οδυσσεάς Ελύτης, Ανοιχτά Χαρτιά (Αθήνα: Ίκαρος, 1982) σ.112

12. Οδυσσεάς Ελύτης, Ανοιχτά Χαρτιά (Αθήνα: Ίκαρος, 1982) σ. 114.

Επίσημα στα γράμματα ο Ελύτης εμφανίζεται το 1940 με την ποιητική συλλογή «Προσανατολισμοί» από τις εκδόσεις «Πυρσός». Κυκλοφόρησε μόνο σε 50 αντίτυπα εκτός εμπορίου. Αυτή η συλλογή και η αμέσως επόμενη, «Ηλιος ο πρώτος μαζί με τις παραλλαγές σε μιαν αχτίδα» μετά από 3 χρόνια το 1943 δηλαδή, (κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Γαλαξίας») είναι οι πιο σουρρεαλιστικές του συλλογές. Μάλιστα υπάρχει μια ενότητα ποιημάτων στους «Προσανατολισμούς» η «Κλεψύδρα του Αγνώστου» που είναι αφιερωμένη στον Ανδρέα Εμπειρίκο.

«στις σγουρές αγωνίες τους νοιώθοντας οι φωνές
αποκεφαλισμένες ... Είμαι καλός ως τις πηγές του γέλιου μου,
εκτοξεύω χίμαιρες Ριπίδια δυσανάγνωστα, τεφτέρια
κάτασπρα καμωμένα για αγγέλους». 13

Σουρρεαλιστικά στοιχεία υπάρχουν και στις ενότητες «Διόνυσος» και «Σποράδες» των «Προσανατολισμών». Στον «Ηλιο τον Πρώτο» συνεχίζει:

«Πίνοντας ήλιο κορινθιακό Διαβάζοντας τα μάρμαρα Δρασκελίζοντας
αμπέλια θάλασσες Σημαδεύοντας με το καμάκι Ένα τάμα
ψάρι που γλιστρά Βρήκα τα φύλλα που ο ψαλμός του ήλιου
αποστηθίζει. Τη ζωντανή στεριά που ο πόθος χαίρεται
Ν' ανοίγει.» 14

Από 'κεί και έπειτα όσες συλλογές ακολούθησαν αποκτούν την σφραγίδα του στίγματος, του ξεχωριστού, του μεγάλου μας ποιητή. Βεβαίως τα σουρρεαλιστικά στοιχεία δεν λείπουν. Η αλλαγή έρχεται με τις εμπειρίες στο αλβανικό μέτωπο που σημαδεύουν τον ποιητή και καθρεφτίζονται στη συλλογή του 1945 «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας» (περιοδικό τετράδιο Δεύτερο), ακολουθούν, «Η καλοσύνη στις λυκοπορίες» (περιοδικό τετράδιο) 1947, το «Άξιον εστί», 1959 από τις εκδόσεις («Ίκαρος») για το οποίο τιμήθηκε με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1979, ακόμη οι «Έξι και μία τύψεις για τον ουρανό» (1960) («Ίκαρος»), «Αλβανιάδα» Περιοδικό («Πανσπουδαστική») τ. 41/1962, «Ηλιος ο Ηλιάτορας» («Ίκαρος») (1971), «Το φωτόδεντρο και δέκατη τέταρτη ομορφιά» την ίδια χρονιά και από τις ίδιες εκδόσεις. Το 1972 εκδίδονται τα ποιήματα «Τα ρω του έρωτα» («Αστερίας») και «Το μονόγραμμα» από τον («Ίκαρο»).

13. Οδυσσέας Ελύτης, Προσανατολισμοί (Αθήνα: Πυρσός, 1943) σ. 62-63.

14. Οδυσσέας Ελύτης, Ηλιος ο πρώτος (Αθήνα: Γαλαξίας, 1943) σ. 65.

Άλλες ποιητικές συλλογές: «Τα ετεροθαλή» («Ίκαρος») 1974, «Μαρία Νεφέλη» («Ίκαρος») 1981, «Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας» («Ίκαρος») 1982, «Ημερολόγιο ενός αθέατου Απρίλη» εκδόσεις «Υψιλον» (1984), «Ο μικρός Ναυτίλος» («Ίκαρος») 1985, «Τα ελεγεία της οξώπετρας» («Ίκαρος») 1991, «Ο κήπος με τις αυταπάτες» («Υψιλον») 1995, «Δυτικά της λύπης» («Ίκαρος») την ίδια χρονιά και τελευταία ποιητική συλλογή στα 1998 «Εκ του πλησίον» πάλι από τις «εκδόσεις» του, τις εκδόσεις «Ίκαρος».

Άλλα έργα του πέρα των ποιητικών συλλογών: ένα βιβλίο για τον μεγάλο λαϊκό ζωγράφο Θεόφιλο «Ο Ζωγράφος Θεόφιλος» (1973) από τις εκδόσεις «Γνώση», «Ανοιχτά χαρτιά» τόμος δοκιμίων, εκδόσεις «Αστερίας» (1974), ένα βιβλίο για τον Παπαδιαμάντη «Η μαγεία του Παπαδιαμάντη» («Ερμείας») 1977, την «Αναφορά στον Ανδρέα Εμπειρικό» από τις εκδόσεις «Εγνατία» (1978), μετάφραση της αρχαίας ποιήτριας «Σαλφώ» («Ίκαρος») 1984 και το έργο «Ιωάννης η Αποκάλυψη» εκδόσεις «Υψιλον» (1984), τα δοκίμια «Τα δημόσια και τα ιδιωτικά» 1990 και «Εν λευκώ» 1992 (με κείμενα των ετών 1975-1992) από τις εκδόσεις («Ίκαρος»). Τελευταίο του έργο το «2 X 7ε» 1996, «Ίκαρος».

Τα έργα του γνώρισαν αλλεπάλληλες επανεκδόσεις και μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες. Οι 3 πρώτες του ποιητικές συλλογές όπως και τα «Ανοιχτά χαρτιά» επανεκδόθηκαν από τον Ίκαρο. Το 2002 κυκλοφόρησε από τις ίδιες εκδόσεις ο τόμος με όλα τα ποιήματα του.

Νίκος Γκάτσος (1915 – 1992)

Γεννήθηκε το Νοέμβρη του 1915 στα Χάνια της Φραγκόβρυσης Αρκαδίας. Θεωρείται από τους πρώτους ποιητές που επηρεάστηκαν και συστρατεύτηκαν στον σουρρεαλισμό (ελληνικό). Φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η φιλία του με τους Εμπειρίκο, Εγγονόπουλο και ιδίως με τον Ελύτη ήταν καθοριστική για τον ίδιο. Μέσα σ' ένα τέτοιο κλίμα επιρροής και μελέτης εκδίδει τον Δεκέμβριο του 1943 την ποιητική συλλογή και μοναδικό του έργο, την «Αμοργό». Είναι γραμμένη σύμφωνα με τις ποιητικές αρχές της σχολής του Μπρετόν και της θεωρίας της φαινομενολογίας του Husserl. Με το έργο του αυτό κατορθώνει να ταιριάζει με αγαθό τρόπο την αυστηρότητα του δημοτικού τραγουδιού (παράδοση) με τον σουρρεαλιστικό συμβολισμό (πρωτοπορία):

«Και μη γελάς και μην κλαις και μη χείρεσαι
Μη σφίγγεις άδικα τα παπούτσια σου σα να φυτεύεις
πλατάνια
μη γίνεσαι ΠΕΠΡΩΜΕΝΟΝ»¹⁵

ή αλλού

«Λένε πως τρέμουν τα βουνά και πως θυμώνουν τα έλατα
όταν η νύχτα ροκανάει τις πρόκες των κεραμιδιών να μπουν
οι καλικάντζαροι μέσα
όταν ρουφάει η κόλαση τον αφρισμένο μόχθο των χειμάρρων
ή όταν η χωρίστρα της πιπεριάς γίνεται του βοριά
κλοτσοσκούφι.»¹⁶

Χαρακτηριστικά στοιχεία στην Αμοργό πέρα από την σημαντική απουσία οποιασδήποτε στίξης (πέραν της τελείας) είναι η χρήση σε ορισμένα σημεία του δεκαπεντασύλλαβου:

«Μήνα ο Καλύβας πολεμάει μήνα ο Λεβεντογιάννης;
Μήπως αμάχη επιάσανεν οι Γερμανοί με τους Μανιάτες;
Ουδ' ο Καλύβας πολεμάει κι ουδ' ο Λεβεντογιάννης
Ουδ' κι αμάχη επιάσανεν οι Γερμανοί με τους Μανιάτες»¹⁷

15. Νίκος Γκάτσος, Αμοργός (Αθήνα: Πατάκης, 2002) σ. 11.

16. Νίκος Γκάτσος, Αμοργός (Αθήνα: Πατάκης, 2002) σ. 14.

17. Νίκος Γκάτσος, Αμοργός (Αθήνα: Πατάκης, 2002) σ. 28.

Ο Γκάτσος είναι σήμερα περισσότερο γνωστός ως στιχουργός τραγουδιών μελοποιημένων από τον αδερφικό του φίλο, μέγα Μάνο Χατζιδάκι αλλά και πολλούς άλλους εξαιρετους μουσικοσυνθέτες. Το 1999 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη ένας τόμος με τα τραγούδια του υπό τον τίτλο «Όλα τα τραγούδια». Επίσης θεωρείται ο καλύτερος μεταφραστής των έργων του Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα αλλά και άλλων θεατρικών συγγραφέων. Από τον Λόρκα έχει μεταφράσει τα παρακάτω έργα: «Ματωμένος Γάμος» κρατικό θέατρο Βορείου Ελλάδος (1963) πρώτη μετάφραση στα 1948, «Θρήνος στον ταυρομάχο». «Ερωτας του Δον Περλιμπλίν με την Μπελίσσα στον κήπο του», «Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπα» και «Η μπαλάντα του υπνοβάτη». Οι εκδόσεις Ίκαρος εξέδωσαν όλες τις μεταφράσεις του Γκάτσου για το Λόρκα υπό τον γενικό τίτλο «Θέατρο και ποίηση» 1995.

Μεταφράσεις άλλων ξένων συγγραφέων: «Φουεντοεοβεχούνα» του Lope de Vega, «Ο πατέρας» του Αυγούστου Στρίντμπεργκ από τις εκδόσεις Ίκαρος 1995, «Υψηλή Εποπτεία» Ζαν Ζενέ, «Λεωφορείο ο πόθος» και άλλα μονόπρακτα Τένετσι Ουίλλιαμς, «Ταξίδι μακριάς ημέρας μέσα στη νύχτα» Ευγένιος Ο' Νηλ.

Νίκος Καλαμάρης (1907 – 1988)

Γεννήθηκε στη Λωζάνη στα 1907. Γόνος πλούσιας οικογενείας, σπουδάζει νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Από πολύ νωρίς συμμετέχει στην προοδευτική (αριστερή) φοιτητική κίνηση της εποχής. Ασπάζεται την μαρξιστική θεωρία. Ασπάζεται ό,τι πρωτοποριακό, επομένως και τον σουρρεαλισμό. Στις αρχές της δεκαετίας του '30 αναλαμβάνει να υπερασπιστεί τον ελληνικό σουρρεαλισμό μέσα από επαναστατικά και επιθετικά όχι όμως αδιάλλακτα άρθρα του σε περιοδικά της Αριστεράς («Νέοι Πρωτοπόροι», «Πρωτοπόροι»). Συνεργάστηκε και με τα ακόλουθα ακόμη περιοδικά: «Κύκλος», «Νέα Εστία», «Νέα Φύλλα». Ξεσπά άγρια κόντρα με τον (συντηρητικό) Ανδρέα Καραντώνη, διευθυντή του περιοδικού «Νέα Γράμματα». Αφορμή η αντιπάθεια του πιο πάνω ανθρώπου σ' οτιδήποτε μοντέρνο, σ' οτιδήποτε σουρρεαλιστικό.

Ο Καλαμάρης γίνεται γνωστός με το ψευδώνυμο Νικήτας Ράντος όσον αφορά την ποίηση, στα κριτικά του όμως άρθρα χρησιμοποιεί το ψευδώνυμο Μ.Σπιέρος. Στα 1933 από τις εκδόσεις «Πυρσός» εκδίδει την πρώτη του ποιητική συλλογή «Ποιήματα» και ακολουθεί στα 1936 το «Συμβόλαιο με του Δαίμονες» που κυκλοφορεί σε 50 αντίτυπα εκτός εμπορίου από το περιοδικό «40 φυλλάδιο». Το Μάρτιο του 1937 δημοσιεύει στο περιοδικό «Νέα Φύλλα» μία μελέτη – άρθρο για την ποίηση του Θεόδωρου Ντόρρου.

Το 1938 φεύγει για το Παρίσι. Γνωριμία με τους σουρρεαλιστικούς κύκλους. Δημοσιεύει του περίφημο θεωρητικό έργο του «Foyers d' incendie» (Εστίες φωτιάς). Εγκωμιαστικά σχόλια από τον Αντρέ Μπρετόν, κατάταξη του στους κυριότερους ευρωπαίους σουρρεαλιστές. Χρησιμοποιεί πλέον το (τρίτο του) ψευδώνυμο Nicolas Calas. Το 1940 (λόγω πολέμου) ταξιδεύει στις Η.Π.Α., εγκαθίσταται στην Νέα Υόρκη όπου ασχολείται με την κριτική εικαστικών τεχνών. Αποκτά την αμερικανική υπηκοότητα.

Μέχρι τον θάνατο του συνεργάστηκε με τα σημαντικότερα περιοδικά τέχνης: «View», «Village Voice», «Art Form», «Arts Magazine», «Art International».

Με την επιστροφή του στην Ελλάδα εκδίδει στα 1977 την ποιητική συλλογή «Οδός Νικήτα Ράντου» με ποιήματα των περιόδων 1933 – 1933 και 1945 – 1976. Άλλα έργα του: «Γραφή και φως» που εκδίδεται στα 1983 με ποιήματα του 1933 και των ετών 1976 – 1983. Έγραψε και θεωρητικά έργα, εν είδει δοκιμίου, τα «Κείμενα ποιητικής και αισθητικής» που γράφτηκαν το χρονικό διάστημα 1923 – 1938 και

εκδόθηκαν από τις εκδόσεις «Πλέθρον» στα 1982 και τέλος το δοκίμιο «Η τέχνη της διακύβευσης» στα 1997 από τις εκδόσεις «Άγρα».

Γεννήθηκε το 1928 στη Λαμία, με γονείς αλλά τον αποφοίτησαν τη
καθηγητής της αρχαίας ελληνικής από την Πελοπόννησο. Ο καίριος της
δραστηριότητάς του είναι η έρευνα και η μεταφράσεις στο Παρίσι. Πηγαίνει
από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία στην αρχαία ιστορία. Μετά το γάμο του με μια
μας με τη γυναίκα και συχνά για να διδάσκει τις μεταφράσεις. Πρώτη
μεταφράσει η «Πολιτεία» του Πλάτωνα και μετά και η «Εκπαίδευση» του
Πλάτωνα. Η «Πολιτεία» η «Εκπαίδευση» το ζήτησε αυτός στην

Αυτή η δουλειά έγινε εφόσον η μεταφράσει πρώτα μεταφράσει τη
αποφασιστική η μια της ποιητική συλλογή «Εκπαίδευση της ψυχής» εκδόθηκε στα
1930. Το βιβλίο και μεταφράστηκε στα 1997 από τις εκδόσεις «Άγρα».

Θεόδωρος Ντόρρος (1895 – 1954)

Γεννήθηκε το 1895 και σπούδασε φιλολογία αλλά τον απορρόφησαν οι επιχειρήσεις του πατέρα του. Κατάγονταν από την Πελοπόννησο. Ο πατέρας του διατηρούσε κατάστημα στη Νέα Υόρκη και υποκατάστημα στο Παρίσι. Παραδίδεται πως ήταν ψηλός, πράος, ευγενικός αλλά απαισιόδοξος. Μετά το γάμο του μιλούσε μαζί με τη γυναίκα του συχνά για το ενδεχόμενο μίας αυτοκτονίας. Πράγματι αποσύρθηκαν σ' ένα γαλλικό χωριό κι εκεί κάτω απ' την επήρεια οικονομικής καταστροφής ή αλκοολισμού ή έτσι (το πιθανότερο) – το ζεύγος αυτοκτόνησε.

Αυτός ο διάττων αστήρ είθισται να κατατάσσεται πρώτος υπερρεαλιστής τη ιστορική τάξει. Η μία του ποιητική συλλογή «Στου γλιτωμού το χάζι» εκδόθηκε στα 1930. Το έργο του επανεκδόθηκε στα 1981 από τις εκδόσεις «Αμοργός».

Μέλπω Αξιώτη (1905 – 1973)

Γεννήθηκε στην Αθήνα. Καταγόταν από παλιά αρχοντική οικογένεια της Μυκόνου και ήταν κόρη του συνθέτη Γεωργίου Αξιώτη. Το 1929 εγκαθίστανται οικογενειακώς στην Αθήνα. Εκεί σχετίζεται με πολλούς διανοούμενους και ποιητές της εποχής: Εγγονόπουλος, Σεφέρης, Θεοτοκάς κ.α. Την ίδια χρονιά προσχωρεί και στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος. Ενδιαφέρεται για ό,τι καινούργιο στην τέχνη και στη ζωή γενικότερα. Το 1947 λόγω των πολιτικών της πεποιθήσεων εγκαταλείπει την χώρα και εγκαθίσταται στη Γαλλία όπου έρχεται σ' επαφή με τους κύκλους της γαλλικής αριστεράς. Έτσι γνωρίζεται με τους ποιητές (σουρρεαλιστές) Ελύαρ, Αραγκόν και τον Πικάσο. Η ελληνική κυβέρνηση με διάβημα της ζητά από τη γαλλική την απέλαση της στην Ελλάδα. Περιδιαβαίνει το ανατολικό μπλοκ (Ανατολικό Βερολίνο, Βαρσοβία) και το 1965 επιστρέφει οριστικά στην Ελλάδα.

Η Αξιώτη συνέβαλε αποφασιστικά με το έργο της στην ανανέωση της νεοελληνικής μυθιστορηματικής παράδοσης. Υπήρξε συγγραφέας που χειρίστηκε με επιδεξιότητα την νεωτεριστική τεχνική του «εσωτερικού μονολόγου».

Έργα της

Όλα τα έργα της είναι αυτοβιογραφικά, πεζά και ποιητικές συλλογές. Κύριο θέμα αυτών υπήρξε η παιδική της ηλικία (στιγματισμένη από το θάνατο της μητέρας της σε νεαρή ηλικία) και οι διώξεις, εκτοπίσεις λόγω των πεποιθήσεων της.

Μυθιστορήματα: «Δύσκολες Νύχτες» (1938) «Κέδρος», «Θέλετε να χορέψομε, Μαρία» (1940) «Κέδρος», «Εικοστός Αιώνας» (1946) «Θεμέλιο», «Το σπίτι μου» (1965) «Κέδρος», το ξακουστό διήγημα της «Κάδμω» (1972) «Κέδρος». Εξέδωσε δύο ποιητικές συλλογές, «Σύμπτωση» 1939 και «Κοντραπούντο» 1961. Αυτές οι δυο και κάποιες άλλες συγκεντρώθηκαν από τον Κέδρο σε ένα τόμο από τίτλο «Ποιήματα» 2001. Εξέδωσε επίσης το έργο «Χρονικά» 1945 με μαρτυρίες από τον αντιστασιακό αγώνα, μια σειρά διηγημάτων που πρωτοκυκλοφόρησαν στο περιοδικό «Ελεύθερα Γράμματα», «Σύντροφοι καλημέρα: και άλλα διηγήματα» που επανεκδόθηκε στα 1983 από τις εκδόσεις «Κέδρος». Μετέφρασε πολλούς ξένους συγγραφείς.

Μίλτος Σαχτούρης (1919 -)

Ποιητής, από τους πιο σημαντικούς της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς δισέγγονος του ναυάρχου του Αγώνα Γεωργίου Σαχτούρη. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1919, άρχισε τις σπουδές το 1937 στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών αλλά τις εγκατέλειψε το 1940 για να αφοσιωθεί στη λογοτεχνία, ζώντας κυρίως από τη μικρή περιουσία του πατέρα του.

Στη λογοτεχνία ο Σαχτούρης εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1944 με τη δημοσίευση ποιημάτων του στο περιοδικό «Ελεύθερα Γράμματα». Τον επόμενο χρόνο, εκδόθηκε η πρώτη συλλογή ποιημάτων του «Η λησμονημένη» (1945). Η δεύτερη συλλογή ποιημάτων «Παραλογαίς» δημοσιεύτηκε το 1948. Ακολούθησαν: «Με το πρόσωπο στον τοίχο» (1952), «Όταν σας μιλώ» (1956), «Τα φάσματα ή η χαρά στον άλλο δρόμο» (1958), «Ο περίπατος» (1960), «Τα στίγματα» (1962), «Σφραγίδα ή η όγδοη σελήνη» (1964), «Το σκεύος» (1971) από τις εκδόσεις «Κείμενα», μία συγκεντρωτική έκδοση των ως το 1971 συλλογών του με το γενικό τίτλο «Ποιήματα 1945 – 1971» (1977) και πιο πρόσφατα οι συλλογές «Χρωμοτραύματα» (1980), «Εκτοπλάσματα» (1986), «Καταβύθιση» (1990) από τις εκδόσεις «Κέδρος» και η συλλογή «Εκτοτε» (1996) από τις ίδιες εκδόσεις. Πιο πρόσφατη του συλλογή «Ανάποδα γύρισαν τα ρολόγια» το 1998 από τις εκδόσεις «Κέρδος». Το 1956 κέρδισε το πρώτο βραβείο σ' ένα διεθνή διαγωνισμό νέων ποιητών που είχε διοργανώσει η Ιταλική Ραδιοφωνία (RAI), το 1962 πήρε στην Ελλάδα το Β' κρατικό βραβείο ποίησης, το 1972 του δόθηκε η χορηγία του ιδρύματος Φορντ και το 1987 κέρδισε το Α' κρατικό βραβείο για τα «Εκτοπλάσματα».

Έχει μεταφράσει Μπρέχτ και Φρ. Κάφκα. Συνεργασίες του υπάρχουν στα περιοδικά «Τα Νέα Γράμματα», «Τετράδιο», «Τα Νέα Ελληνικά», «Τράμ» και «Λέξη».

Δημήτρης Παπαδίτσας (1922 – 1987)

Γεννήθηκε στη Σάμο. Γιος στρατιωτικού, σπούδασε αρχικά Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών απέκτησε το διδακτορικό του και αργότερα μετεκπαιδεύτηκε στο Μόναχο στην ορθοπαιδική. Εργάστηκε ως γιατρός σε διάφορες επαρχιακές πόλεις και υπήρξε επιστημονικός διευθυντής του Ασκληπιείου Νοσοκομείου. Παράλληλα όμως με την ιατρική ασχολήθηκε και με τη λογοτεχνία.

Η πρώτη του εμφάνιση έγινε στα 1945 με την έκδοση της συλλογής ποιημάτων του «Το φρεάρ με τις φόρμιγγες». Στα πρώτα χρόνια της παρουσίας του στα Γράμματα έδειχνε επηρεασμένος από τον σουρρεαλισμό, εκφράζοντας το ριζοσπαστισμό του όχι μόνο ως προς τη μορφή και τη γλώσσα της ποίησης αλλά και ως προς τις γενικότερες συμβάσεις.

Έργα του

«Εντός Παρενθέσεως I» (1945), «Εντός Παρενθέσεως II» (1949), «Η περιπέτεια» (1953), «Το παράθυρο» (1955), «Νυχτερινά» (1956), «Ουσίες Α΄» (1959), «Ουσίες Β΄» (1961), «Ποίηση I» 1945 – 1963 (1963) συλλογή όσων ποιημάτων έγραψε μέχρι τότε, Α΄ Κρατικό Βραβείο Ποίησης, «Εν Πάτμω» (1964), «Εν Πάτμω και δυο ερμηνείες» (1966), «Όπως ο ενδυμίων» (1970) «εκδόσεις των φίλων», «Διάρκεια και ενδεκάτη παραλλαγή» (1972), «Ποίηση 2» 1964 – 1974 (1974) ποιητική συλλογή του δεύτερου κύκλου των έργων του από το 1964 έως το 1974, εκδόθηκε από τις «εκδόσεις των φίλων». Άλλα έργα του, «Εναντιοδρομία» (1977) «Οι εκδόσεις των φίλων», «Δυοειδής λόγος» (1980) πάλι από τις ίδιες εκδόσεις, δεύτερη βράβευση με το Α΄ κρατικό βραβείο ποίησης, «Η ασώματα» (1983) «Γνώση», βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών, «Το προέρτιον» (1986) από τις εκδόσεις «Στιγμή». Το 1983 δημοσιεύτηκε το «Ως δι' εσόπτρον» μια επιλογή σκέψεων, αποσπασμάτων και σχεδιασμάτων του ποιητή. Είναι πολυμεταφρασμένος στο εξωτερικό. Μετέφρασε τα έργα «Ορφικοί ύμνοι» 1984 «Imago» και «Ομηικού ύμνοι» 1985. Με τον Ε.Χ. Γονατά ήταν εκδότες του περιοδικού «Πρώτη Ύλη» (1958 – 1959).

Νάνος Βαλαωρίτης (1921 -)

Γεννήθηκε στη Λωζάνη της Ελβετίας το 1921. Ποιητής, δισέγγονος του μεγάλου έλληνα ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη. Παρακολούθησε μαθήματα στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και από το 1944 έως το 1952 έζησε στο Λονδίνο όπου σπούδασε Αγγλική Φιλολογία. Παρακολούθησε επίσης μαθήματα στην περίφημη Ecole des Hautes Etudes στη Σορβόνη. Κατά την περίοδο 1954 – 60 ανήκε στη λογοτεχνική ομάδα του Αντρέ Μπρετόν. Εργάστηκε στο BBC και από το 1968 διδάσκει στο Πανεπιστήμιο του Σαν Φραντσίσκο «Συγκριτική Λογοτεχνία και Συγγραφή». Από το 1976 ζει στο Παρίσι.

Υπήρξε εκδότης του λογοτεχνικού περιοδικού «Πάλι» κατά την τετραετία 1963 – 1967 που διακρίνονταν για τις προοδευτικές και μετριοπαθείς του σουρρεαλιστικές του τάσεις. Έγραψε θεατρικά έργα, διετέλεσε συντάκτης ποίησης στην εφημερίδα Φοίνιξ του Σαν Φραντσίσκο. Μετέφρασε – κάνοντας ευρύτερα γνωστούς – στα αγγλικά τα ποιήματα των Σεφέρη, Ελύτη, Γκάτσου, Εγγονόπουλου, Εμπειρίκου κ.α, κατά το διάστημα της παραμονής του στην αγγλική πρωτεύουσα. Επίσης παρουσίασε την ελληνική ποίηση στο μεγάλο γαλλικό περιοδικό «Lettres Nouvelles» του Μωρίς Ναντώ. Το 1958 αρνήθηκε το Β' Κρατικό Βραβείο ποίησης, αποδέχθηκε όμως το Α' Κρατικό Βραβείο 1959 και το 1983. Το 1990 παρουσίασε έλληνες σουρρεαλιστές ποιητές στο Κέντρο Πομπιντού και επίσης του έχει απονεμηθεί για το σύνολο του έργου του το τιμητικό βραβείο της εταιρείας ποίησης των Η.Π.Α.

Έργο του

Ο Βαλαωρίτης πρωτοεμφανίστηκε στη λογοτεχνία το 1939 με δημοσιεύσεις του στο περιοδικό «Νέα Γράμματα». Ανήσυχο πνεύμα και κοσμοπολίτης στην πράξη και στη σκέψη γνωρίζει τα προοδευτικά ρεύματα της εποχής και συνδέεται με τον σουρρεαλιστικό κύκλο του οποίου υπήρξε κατά καιρούς τιμητής μα και επικριτής - αρνητής. Το πρώτο του βιβλίο (ποίηση) τυπώθηκε στο Λονδίνο το 1947 και ήταν η «Τιμωρία των Μάγων». Ακολούθησαν άλλες ποιητικές συλλογές «Κεντρική Στοά» (1958), «Terre de Diamant» (1958), «Hired Hieroglyphs» (1970), «Diplomatic Relations Panjandrum» (1971), «Ανώνυμο ποίημα του φωτεινού Αγγιάννη»

πρωτοεκδόθηκε στο Σαν Φραντσίσκο το (1974) και μετά από τις εκδόσεις «Ίκαρος» (1977), «Εστίες μικροβίων» πάλι στο Σαν Φραντσίσκο το (1977).

Ακόμη ο «Ηρωας του τυχαίου» από τις θεσσαλονικιώτικες εκδόσεις «Τραμ» το 1979, «Flash Bloom» στο Σαν Φραντσίσκο το (1980), «Η πουπουλένια εξομολόγηση» από τον «Ίκαρο» (1982), «Μερικές γυναίκες» από τις εκδόσεις «Θεμέλιο» (1982). Το 1983 δημοσίευσε ένα συλλογικό τόμο υπό τον γενικό τίτλο Ποιήματα 1 από τις εκδόσεις «Υψίλον» που περιλάμβανε τα ποιήματα των ετών 1944– 1964. Στην συνέχεια ακολούθησαν οι ποιητικές συλλογές «Στο κάτω κάτω της γραφής» (1984) «Νεφέλη», «Ο έγχρωμος στυλογράφος» από τις εκδόσεις «Δωδώνη» (1986), μία συλλογή ποιημάτων των ετών 1965 – 1974 υπό τον γενικό τίτλο Ποιήματα 2 από τις εκδόσεις «Υψίλον» το 1987. Το 1990 εκδίδει στο Σαν Φραντσίσκο την συλλογή «My afterlife guaranteed» η οποία τυπώνεται στα 1993 από τις εκδόσεις «Νεφέλη» με τον ελληνοποιημένο μεταφρασμένο τίτλο «Η ζωή μετά θάνατον εγγυημένη». Τελευταίες του ποιητικές συλλογές στα 1996 από τον ίδιο εκδοτικό, «Καστανιώτη» τα «Ανιδεογράμματα» και «Ηλιος ο δήμιος μιας σκέψης».

Ο πολυγραφότατος Βαλαωρίτης πέραν της ποίησης εξάσκησε και τον πεζό λόγο με επιτυχία. Έργα του που ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία: «Ο προδότης του γραπτού λόγου», «Ίκαρος» (1980), «Ο διαμαντένιος γαληναστής», «Υψίλον» (1981), «Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη», «Νεφέλη» (1982), την νουβέλα «Η δολοφονία» από τις εκδόσεις «Θεμέλιο» (1984) πάλι την ίδια χρονιά το μυθιστόρημα «Ο θησαυρός του Ξέρξη» από τις εκδόσεις «Εστία», «Ο ομιλών πίθηκος» το (1986) από τις εκδόσεις «Αιγόκερως και τέλος την «Παραμυθολογία», «Νεφέλη» (1996). Πιο πρόσφατα έργα του είναι: «Ο σκύλος του Θεού» «Καστανιώτη» 1998 και το τελευταίο του έργο «Τα σπασμένα χέρια της Αφροδίτης» από τις εκδόσεις «Άγρα» το 2002, όπου είναι διάσπαρτο αν και μυθιστόρημα με πάμπολλες σουρρεαλιστικές εικόνες, που τόσο αγάπησε και αγαπά ο Βαλαωρίτης.

Ακόμη τέλος ο Νάνος Βαλαωρίτης «ευθύνεται» για δύο πολύ σημαντικά κριτικά δοκίμια ένα από τις εκδόσεις «Υψίλον» «Ανδρέας Εμπειρικός» (1990), φόρος τιμής στον πατέρα του ελληνικού σουρρεαλισμού, και ένα δοκίμιο «Για μια θεωρία της γραφής» από τις εκδόσεις «Εξάντας» 1990.

Επαμεινώνδας Γονατάς (1924 -)

Ποιητής και μεταφραστής. Η καταγωγή του είναι από το Αϊβαλί. Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε οικονομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1944 εμφανίστηκε στα γράμματα με το ποίημα «Η μικρή εξοχική μας πόλη» (με το ψευδώνυμο Ε. Γονής) στο περιοδικό «Παλμός». Είναι ιδιαίτερα ολιγογράφος ποιητής. Κατατάσσεται στο χώρο του σουρρεαλισμού. Το έργο του αποτελείται από μικρές καλοδουλεμένες πρόζες. Εξέδωσε τις ποιητικές συλλογές: «Η κρύπτη» (1959), «Οι αγελάδες» (1963) και «Βάραθρο» (1963) και το πεζογράφημα «Ο ταξιδιώτης» (1945). Πιο πρόσφατα έργα του είναι «Ο φιλόξενος καρδινάλιος» (1981) εκδόσεις «Στιγμή» και «Η προετοιμασία» πάλι από τις ίδιες εκδόσεις (1991).

Το 1959 εξέδωσε με το Δημήτρη Παπαδίτσα (που η φίλια τους σφράγισε τα λογοτεχνική σαλόνια) το έντυπο «Πρώτη ύλη».

Έκτωρ Κακναβάτος (1920 -)

Ποιητής, το πραγματικό όνομα του οποίου είναι Γιώργος Κοντογιώργης. Σπούδασε μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1937 – 1941) και από τότε εργάστηκε ως ιδιωτικός εκπαιδευτικός. Διετέλεσε εκπαιδευτικός σύμβουλος στο Υπουργείο Παιδείας και αντιπρόεδρος στο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας Συγγραφέων.

Στη λογοτεχνία εμφανίστηκε το 1943 όταν εξέδωσε τη συλλογή ποιημάτων του «Fuga». Μετά ακολούθησαν οι συλλογές «Διασπορά» (1961), «Η κλίμακα του λίθου» (1964) αυτά τα δύο έργα κυκλοφόρησαν σε ένα τόμο το 1977 από τις εκδόσεις «Καστανιώτη», «Τετραψήφιο» (1971), «Τετραψήφιο με την έβδομη χορδή» (1972, «Διήγηση» (1974), «Οδός Λαιστρυγόνων» (1978), «Ανάστιξη του θρύλου για τα νεφρά της πολιτείας» (1981) και «In Perpetuum» (1983) από τις εκδόσεις «Κείμενα». Το έργο αυτό πήρε το Α΄ κρατικό βραβείο ποίησης. Το 1990 οι εκδόσεις «Άγρα» κυκλοφόρησαν δύο τόμους με τα μέχρι τότε εκδοθέντα έργα του, «Ποιήματα 1943 – 1974» και «Ποιήματα 1978 – 1987». Άλλο έργο του «Κιβώτιο ταχυτήτων» (1987). Πιο πρόσφατα έργα του: «Οιακισμοί του Μενεσθέα Καστελάνου του Μυστρός» (1995), «Άκαρες» (2001) και Υψικαμνίζουσες «νεοπλασίες» (2001) όλα από τις εκδόσεις Άγρα. Τίτλος αρκετά σημαδιακός και φορός τόμος στο πρώτο τη τάξει έλληνα σουρρεαλιστή από τον τελευταίο (;) νεοσurreαλιστή.

Αναγραφές έργων ελλήνων σουρρεαλιστών ποιητών

Το πρότυπο που βασίστηκαν οι αναγραφές είναι το ακόλουθο:

Κύρια αναγραφή

Κύριος τίτλος = παράλληλος τίτλος: άλλοι πληροφοριακοί τίτλοι / 1^η μνεία συγγραφικής ευθύνης ; 2^η μνεία ευθύνης.- - Περιοχή έκδοσης. / 1^η μνεία ευθύνης της έκδοσης.--1^{ος} τόπος έκδοσης: 1^{ος} εκδότης, χρόνος έκδοσης.

Επέκταση υλικού: άλλες φυσικές περιγραφές ; διαστάσεις + συνοδευτικό υλικό (φυσική περιγραφή συνοδευτικού υλικού).--

(Κύριος τίτλος σειράς / μνεία ευθύνης της σειράς, ISSN; Αρίθμηση μέσα στη σειρά).

Σημειώσεις.

ISBN

1. Θέμα. 2. Θέμα. I. πρόσθετη αναγραφή. II. Τ(ίτλος). III. Σειρά.

(Σημ. Όπου ήταν δυνατό χρησιμοποιήθηκαν οι πρώτες εκδόσεις, δυστυχώς αυτό δεν υπήρξε εφικτό για όλα τα έργα.)

01. Αξιώτη, Μέλπω, 1905 – 1973
Δύσκολες νύχτες / Μέλπως Αξιώτη.-- 2^η εκδ.-- Αθήνα : Κέδρος,
1964.
270 σ. ; 22 εκ.

1.Τ.
02. Αξιώτη, Μέλπω, 1905 – 1973
Εικοστός αιώνας: μυθιστόρημα / Μέλπως Αξιώτη.-- 2^η εκδ.--
[Αθήνα] : Θεμέλιο, 1966.
144 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
03. Αξιώτη, Μέλπω, 1905 – 1973
Θέλετε να χορέψουμε Μαρία; / Μέλπως Αξιώτη.-- 2^η εκδ.--Αθήνα :
Κέδρος, 1967.
132 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
04. Αξιώτη, Μέλπω, 1905 – 1973
Η Κάδμω / Μέλπως Αξιώτη.-- Αθήνα : Κέδρος, 1972.
109 σ. ; 19 εκ.

1.Τ.
05. Αξιώτη, Μέλπω, 1905 – 1973
Ποιήματα / Μέλπως Αξιώτη ; φιλολογική επιμέλεια Μαίρη Μικέ.--
Αθήνα : Κέδρος, 2001.
195 σ. ; 20 εκ.

1.Μικέ, Μαρία. Ι. Τ.

06. Αξιώτη, Μέλπω, 1905 – 1973
Το σπίτι μου: διήγηση / Μέλπω Αξιώτη.— Αθήνα : Κέδρος, 1986.
199 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
07. Αξιώτη, Μέλπω, 1905 – 1973
Σύντροφοι, καλημέρα: και άλλα διηγήματα / Μέλπω Αξιώτη.—
Αθήνα : Κέδρος, 1983
395 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
08. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Ανδρέας Εμπειρικός / Νάνου Βαλαωρίτη.— Αθήνα : Ύψιλον /
βιβλία, 1989.
91 σ. ; 21 εκ.

1. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975 – Κριτική και ερμηνεία.Ι.Τ.
09. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη / Νάνου Βαλαωρίτη.— Αθήνα : Νεφέλη,
1982.
193 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
010. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Ανώνυμο ποίημα του Φωτεινού Αιγιάνη / Νάνου Βαλαωρίτη.—
Αθήνα : Ίκαρος, 1977.
41 σ. ; 25 εκ.

1.Τ.

011. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Για μια θεωρία της γραφής / Νάνου Βαλαωρίτη.-- Αθήνα : Εξάντας,
1990.
317 σ. ; 21 εκ.

1. Νεοελληνική λογοτεχνία – Ιστορία και κριτική – 20^{ος} αιώνας.Ι.Τ.
012. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Η δολοφονία: νουβέλα / Νάνου Βαλαωρίτη.-- Αθήνα : Θεμέλιο,
1984.
117 σ. ; 18 εκ.

1.Τ.
013. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Η ζωή μετά θάνατον εγγυημένη / Νάνου Βαλαωρίτη.-- Αθήνα :
Νεφέλη, 1993.
206 σ. ; 18 εκ.

1.Τ.
014. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Ο θησαυρός του Ξέρξη / Νάνου Βαλαωρίτη.-- Αθήνα : Εστία, 1984.
34 σ. ; 19 εκ.

1.Τ.
015. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 - .
Μερικές γυναίκες / Νάνου Βαλαωρίτη.-- Αθήνα : Θεμέλιο, 1982.
130 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.

016. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Παραμυθολογία / Νάνου Βαλαωρίτη.— Αθήνα : Νεφέλη, 1996.
288 σ. ; 17 εκ.
- 1.Τ.
017. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 - .
Ποιήματα / Νάνου Βαλαωρίτη.— Αθήνα : Ύψιλον / βιβλία, 1983 -
1987.
2τ. ; 21 εκ.
- Περιεχόμενα: τ.1. 1944 - 1964 - τ.2. 1965 - 1974.
- 1.Τ.
018. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Ο σκύλος του Θεού / Νάνου Βαλαωρίτη.— Αθήνα : Καστανιώτη,
1998.
294 σ. ; 21 εκ.
- 1.Τ.
019. Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -
Τα σπασμένα χέρια της Αφροδίτης / Νάνου Βαλαωρίτη.— Αθήνα :
Αγρα, 2002.
474 σ. ; 21 εκ.
- 1.Τ.
020. Γκάτσος, Νίκος 1911 - 1992
Αμοργός / Νίκου Γκάτσου.— 6^η εκδ.— [Αθήνα] : Πατάκη, 2002.
35 σ. ; 24 εκ.
- 1.Τ.

021. Γκάτσος, Νίκος 1911 – 1992

Δάνεισε τα μετάξια στον άνεμο / Νίκου Γκάτσου ; επιμέλεια,
πρόλογος Ευγένιου Αρανίτση.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1994.

29 σ. ; 25 εκ.

ISBN 9607233751

1. Αρανίτσης, Ευγένιος, 1955-. Ι. Τ.

022. Garcia Lorca, Federico, 1898 – 1936

Θέατρο και ποίηση / Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα ; ελληνική απόδοση
Νίκου Γκάτσου.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1990.

236 σ. ; 21 εκ.

1. Γκάτσος, Νίκος, 1911-1992. Ι. Τ.

023. Γκάτσος, Νίκος 1911 – 1992

Όλα τα τραγούδια / Νίκου Γκάτσου ; σχέδια Χρήστος Μακρίδης.--
Αθήνα : Πατάκη, 1999.

662 σ. : εκ. ; 24 εκ.

Περιέχει ευρετήριο.

ISBN 960370026

1. Μακρίδης, Χρήστος, 1954-. Ι. Τ.

024. Γκάτσος, Νίκος 1911 – 1992

Φύσα αεράκι φύσα με μη χαμηλώνεις ίσαμε / Νίκου Γκάτσου.--
Αθήνα : Ίκαρος, 1992.

276 σ. ; 24 εκ.

1. Τ.

025. Γονατάς, Επαμεινώνδας Χ., 1924 -
Οι αγελάδες / Ε.Χ. Γονατά.-- Αθήνα : Κείμενα, 1980.
90 σ. ; 19 εκ.

1.Τ.

026. Γονατάς, Επαμεινώνδας Χ., 1924 -
Το βράθρο / Ε.Χ. Γονατά.-- Αθήνα : Στιγμή, 1984.
79 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.

027. Γονατάς, Επαμεινώνδας Χ., 1924 -
Η κρύπτη / Ε.Χ. Γονατά.-- [3^η εκδ.].-- Αθήνα : Στιγμή, 1991.
69 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.

028. Γονατάς, Επαμεινώνδας Χ., 1924 -
Η προετοιμασία / Ε.Χ. Γονατά.-- Αθήνα : Στιγμή, 1991.
35 σ. ; 15 εκ.

1.Τ.

029. Γονατάς, Επαμεινώνδας Χ., 1924 -
Ο ταξιότης / Ε.Χ. Γονατά.-- Αθήνα : Στιγμή, [1984].
37 σ. ; 15 εκ.

1.Τ.

030. Γονατάς, Επαμεινώνδας Χ., 1924 -
Ο φιλόξενος Καρδινάλιος / Ε.Χ. Γονατά.-- Αθήνα : Στιγμή, 1986.
72 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.
031. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
Οι άγγελοι στον παράδεισο μιλούν ελληνικά: συνεντεύξεις, σχόλια
και γνώμες / Νίκου Εγγονόπουλου· επιμέλεια Γιώργου Κεντρωτή.--
Αθήνα : Ύψιλον / βιβλία, 1999
227 σ. : 10 πίνακες ; 25 εκ.

1. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985 – Συνεντεύξεις. 2.
Ζωγράφου – Ελλάδα – Συνεντεύξεις. I. Κεντρωτής, Γιώργος. Δ. II.Τ.
032. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
Η επιστροφή των πουλιών / Νίκου Εγγονόπουλο.-- [Αθήνα] :
Ίκαρος, 1946.
96 σ. : εικ ; 25 εκ.

1.Τ.
033. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
Ο Καραγκιόζης : ένα ελληνικό θέατρο σκιών / Νίκου
Εγγονόπουλου.-- Αθήνα : Ύψιλον / βιβλία, c 1980.
30 σ. : εικ ; 18 εκ.

1. Καραγκιόζης .I.Τ.

034. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
 Τα κλειδοκύμβαλα της σιωπής / Νίκου Εγγονόπουλου.--Αθήνα :
 Ιπαλαεκτρυών, 1939.
 96 σ. : εικ. ; 24εκ.
 1.Τ.
035. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
 Στην κοιλάδα με τους ροδώνες / Νίκου Εγγονόπουλου.-- Αθήνα :
 Ίκαρος, 1987.
 231 σ. : εικ ; 25 εκ.
 1.Τ.
036. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
 Μην ομιλείτε εις τον οδηγό / Νίκου Εγγονόπουλου.--Αθήνα :
 Κύκλος, 1938.
 54 σ. ; 24 εκ.
 1.Τ.
037. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
 Μπολιβάρ / Νίκου Εγγονόπουλου.-- 2^η εκδ.-- [Αθήνα] : Ίκαρος,
 1962.
 45 σ. : εικ ; 24 εκ.
 1.Τ.

038. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
Ποιήματα / Νίκου Εγγονόπουλο.-- Αθήναι : Ίκαρος, 1977.
τ. ; 21 εκ.

Περιεχόμενα : τ. 1 – τ. 2 Μπολιβάρ ; Η επιστροφή των πουλιών ; Ο Ατλαντικός : Εν Αθηρώ Έλληνι Λόγω.

1.Τ.
039. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985
Σχέδια και χρώματα / Νίκου Εγγονόπουλου.-- Αθήνα : 'Υψιλον / βιβλία, 1996.
194 σ. : κυρίως εικ ; 31 εκ.

1. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985. 2. Ζωγράφοι – Ελλάδα.
1.Τ.
040. Tzara, Tristan, 1896 – 1963
Ο Υπερρεαλισμός και ο μεταπόλεμος / Τριστάν Τζαρά ; μετάφραση Στέφανου Κουμανούδη ; μ' ένα ποίημα του Νίκου Εγγονόπουλου.-- Αθήνα : 'Υψιλον / βιβλία, 1979.
91 σ. ; 21 εκ.

1. Σουρρεαλισμός. I. Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985. II. Τ.
041. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Αναφορά στον Ανδρέα Εμπειρικό / Οδυσσέα Ελύτη.-- 2^η εκδ.-- Αθήνα : 'Υψιλον / βιβλία, 1980.
75 σ. ; 18 εκ.

1. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975 – Κριτική και ερμηνεία. I. Τ.

042. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Ανοιχτά χαρτιά / Οδυσσέα Ελύτη.– 2^η εκδ.– Αθήνα : Ίκαρος, 1982.
489 σ. ; 25 εκ.

1.Τ.

043. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Το άξιον εστί / Οδυσσέα Ελύτη ; λιθογραφία Γιάννη Μόραλη.– 6^η
εκδ.– [Αθήνα] : Ίκαρος, 1970.
92 σ. : εικ. ; 24εκ.

1.Τ.

044. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της
Αλβανίας / Οδυσσέα Ελύτη ; λιθογραφία Γιάννη Μόραλη.– Αθήνα :
Ίκαρος, 1976.
32 σ. : εικ ; 23 εκ.

1.Τ.

045. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Τα δημόσια και ιδιωτικά/ Οδυσσέα Ελύτη.– 4^η εκδ.– Αθήνα :
Ίκαρος, 1997.
44 σ. ; 18 εκ.

1.Τ.

046. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
2 X 7ε / Οδυσσέα Ελύτη.– 2^η εκδ.– Αθήνα : Ίκαρος, 1996.
56 σ. ; 19 εκ.

1.Τ.

047. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Δυτικά της λύπης / Οδυσσέα Ελύτη.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1995.
27 σ. ; 24 εκ.
- 1.Τ.
048. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Εκ του πλησίον / Οδυσσέα Ελύτη.-- [Αθήνα] : Ίκαρος, 1998.
86 σ. ; 24 εκ.
- 1.Τ.
049. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Εν λευκώ / Οδυσσέα Ελύτη.-- 2^η εκδ.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1993.
476 σ. ; 25 εκ.
- Περιέχει βιβλιογραφία και ευρετήριο.
1. Νεοελληνική λογοτεχνία. Ι. Τ.
050. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Τα ελεγεία της οξώπετρας / Οδυσσέα Ελύτη προμετωπίδα Κώστα Πανιάρα.-- 4^η εκδ.-- [Αθήνα] : Ίκαρος, 1996.
39 σ. : εικ. ; 24 εκ.
- 1.Τ.
051. Eluard, Paul, 1895 – 1952
Έντεκα ποιήματα / Πώλ Ελύαρ ; μετάφραση Οδυσσέα Ελύτη.--
Αθήνα : Γαβριηλίδης, 2001.
51 σ. ; 18 εκ.
1. Ι. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996. Ι.Τ.

052. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Έξι και μια τύψεις για τον ουρανό / Οδυσσέα Ελύτη ; λιθογραφία
Γιάννη Μόραλη.-- 6^η εκδ.-- [Αθήνα] : Ίκαρος, 1979.
25 εκ. : εικ.; 24 εκ.

1.Τ.
053. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Τα ετεροθαλή / Οδυσσέα Ελύτη ; ζωγραφίες Ν. Χατζηκυριάκου
Γκίκα.-- 2^η εκδ.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1980.
59 σ. : εικ. ; 24 εκ.

1.Τ.
054. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Ήλιος ο πρώτος: μαζί με τις παραλλαγές σε μίαν αχτίδα / Οδυσσέα
Ελύτη ; ζωγραφίες Γιάννη Τσαρούχη.-- Αθήνα : Ο Γλάρος, 1943
218 σ. : εικ ; 20 εκ.

1.Τ.
055. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996.
Ο Ήλιος ο ηλιάτορας / Οδυσσέα Ελύτη.-- 5^η εκδ.-- Αθήνα : Ίκαρος,
1984.
29 σ. ; 23 εκ.

1.Τ.
056. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Ημερολόγιο ενός αθέατου Απριλίου / Οδυσσέα Ελύτη.-- 2^η εκδ.--
Αθήνα : Ύψιλον / βιβλία, 1984.
62 σ. : εικ. ; 23 εκ.

1.Τ.

057. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Ο κήπος με τις αυταπάτες / Οδυσσέα Ελύτη.-- Αθήνα : Ύψιλον /
βιβλία, 1995.
81 σ. : εικ ; 24 εκ.

1.Τ.
058. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Η μαγεία του Παπαδιαμάντη / Οδυσσέα Ελύτη.-- Αθήνα : Ερμείας,
[1900 και μετά].
128 σ. ; 20 εκ

1. Παπαδιαμάντης, Αλέξανδρος, 1851 – 1911- Ερμηνεία και
κριτική. I. Τ.
059. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Μαρία Νεφέλη / Οδυσσέα Ελύτη.-- 5^η εκδ.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1984.
115 σ. ; 25 εκ.
Περιέχει ευρετήριο.

1.Τ.
060. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Ο μικρός ναυτίλος / Οδυσσέα Ελύτη ; προμετωπίδα Γεράσιμου
Στέρη.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1986.
199 σ. : εικ. ; 25 εκ.

1.Τ.
061. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Το μονόγραμμα / Οδυσσέα Ελύτη.-- 6^η εκδ.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1990.
25 σ. ; 24 εκ.

1.Τ.

062. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Προσανατολισμοί / Οδυσσέα Ελύτη ; ζωγραφιές Γιάννη
Τσαρούχη.-- 9^η έκδ.-- Αθήνα : Ίκαρος, 1982.
152 σ. ; 25 εκ.

1.Τ.
063. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Τα ρω του Έρωτα / Οδυσσέα Ελύτη.-- 3^η έκδ.--Αθήνα : Ύψιλον /
βιβλία, 1986.
117 σ. : εικ. ; 24 εκ.

1.Τ.
064. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996.
Σαπφώ / ανασύνθεση και απόδοση Οδυσσέα Ελύτη.-- [Αθήνα] :
Ίκαρος, 1996.
170 σ. : εικ. ; 18 εκ.

1. Ελληνική ποίηση. I. Τ
065. Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996
Το φωτόδεντρο και η δεκάτη τέταρτη ομορφιά / Οδυσσέα Ελύτη;
προμετωπίδα Νίκου Νικολάου.-- 3^η έκδ.-- [Αθήνα] : Ίκαρος, 1979.
67 σ. : εικ. ; 24 εκ.

1.Τ.
066. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Αργώ ή πλούς αεροστάτου / Ανδρέα Εμπειρικού.-- Αθήνα : Ύψιλον
/ Βιβλία, 1980.
85 σ. : εικ ; 18 εκ.

1.Τ.

067. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Αι γενεαί πάσαι ή Η σήμερον ως αύριο και ως χθές / Ανδρέα
Εμπειρικού ; φιλολογική επιμέλεια Γιώργη Γιαστρομανωλάκη.--
Αθήνα : Άργους, [1984].
175 σ. ; 21 εκ.

1.Γιαστρομανωλάκης,ΓιώργηςΝ.,1940- Ι.Τ.

068. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Γραπτά ή προσωπική μυθολογία / Ανδρέα Εμπειρικού.--
Αθήνα:Δίφρος, 1960.
186 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.

069. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Ενδοχώρα: 1934 – 1937 / Ανδρέα Εμπειρικού.-- 4^η εκδ.-- Αθήνα :
Άγρα, 1991.
121 σ. ; 17 εκ.

1.Τ.

070. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Es- Es- Es- Ep Ρωσία / Ανδρέα Εμπειρικού ; επιμέλεια Γιώργη
Γιαστρομανωλάκη.--Αθήνα : Άγρα, 1975.
17 σ. ; 25 εκ.

1.Γιαστρομανωλάκης, Γιώργης.,1940-.Ι. Τ.

071. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Ζεμφύρα ή το μυστικόν της Πασιφάης / Ανδρέα Εμπειρικού.--
Αθήνα : Άγρα, 1998.
38 σ. ; 24 εκ.

1.Γιαστρομανωλάκης,Γιώργης Ν.,1940-.Ι. Τ.

072. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Ο Μέγας Ανατολικός / Ανδρέα Εμπειρικού ; φιλολογική επιμέλεια
Γιώργη Γιαστρομανωλάκη.-- Αθήνα : Άγρα, 1991-.
18 σ. ; 21 εκ.

1.Γιαστρομανωλάκης, Γιώργης Ν.,1940-.Ι. Τ.

073. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Μία περίπτωση ιδεοψυχαναγκαστικής νευρώσεως με πρόωρες
εκσπερματώσεις και άλλα ψυχαναλυτικά κείμενα / Ανδρέα
Εμπειρικού· επιμέλεια Γιώργου Κουριά ; επίμετρο Θανάση Τζαβάρα,
Γιώργου και Έρης Κουριά ; μετάφραση από τα Γαλλικά Αλόη Σιδέρη.-
- Αθήνα : Άγρα, 2001.
279 σ. : εικ. ; 21 εκ.

1. Ψυχανάλυση. Ι. Κουριάς, Γιώργος. Π. Τζαβάρας, Θανάσης.
ΙΙΙ. Κουριά, Έρη. ΙV. Τ.

074. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Οκτάνα / Ανδρέα Εμπειρικού.-- [Αθήνα] : Ίκαρος, 1980.
105 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.

075. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Ταξίδι στη Ρωσία : ημερολόγια και φωτογραφίες Δεκέμβριος 1962
/ Ανδρέα Εμπειρικού ; φιλολογική επιμέλεια Γιώργη
Γιαστομανωλάκη.-- Αθήνα : Άγρα, 2001.
58 σ. : φωτογραφίες ; 21 εκ.

1. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975 – Ταξίδια – Ρωσία
I. Γιαστομανωλάκης, Γιώργης, 1940 – .I. T.

076. Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975
Υψικάμινος / Ανδρέα Εμπειρικού.-- 2^η εκδ.-- Αθήνα : Πλειάς,
1974.
78 σ. ; 21εκ.

1. T.

077. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Άκαρες / Έκτωρ Κακναβάτος.-- Αθήνα : Άγρα, 2001.
51 σ. : εικ. ; 21 εκ.

1.T.

078. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Διασπορά. Η κλίμακα του λίθου / Έκτωρ Κακναβάτου.-- 2^η εκδ.--
Αθήνα : Καστανιώτη, 1977.
49 σ. ; 22 εκ.

1.T.

079. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Inprepetuum / Έκτωρ Κακναβάτου.-- Αθήνα : Κείμενα, 1983.
60 σ. ; 18 εκ.
1.Τ.
080. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Οιακισμοί του Μενεσθέα Καστελάνου του Μυστρός / Έκτωρ
Κακναβάτου.-- Αθήνα : Άγρα, 1995.
35 σ. ; 24 εκ.
1.Τ.
081. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Ποιήματα / Έκτωρ Κακναβάτου.-- Αθήνα : Άγρα, 1990.
2τ. ; 18 εκ.
Περιεχόμενα: τ.1. 1943 – 1974 – τ.2. 1978 – 1987.
1.Τ.
082. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Τετραψήφιο. Με την έβδομη χορδή / Έκτωρ Κακναβάτου.-- 2^η εκδ.-
- Αθήνα : Κείμενα, 1971.
57 σ. ; 21 εκ.
1.Τ.
083. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Fuga / Έκτωρ Κακναβάτου.-- Αθήνα : Κείμενα, 1972.
28 σ. ; 25 εκ.
1.Τ.

084. Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -
Υψικαμνίζουσες νεοπλασίες / Έκτωρ Κακναβάτου.-- Αθήνα : Άγρα,
[2001].
35 σ. : εικ. ; 18 εκ.

1.Τ.
085. Κάλας, Νικόλαος, 1907 – 1988
Κείμενα ποιητικής και αισθητικής / Νικήτα Ράντου ; θεώρηση,
επιμέλεια Αλεξ. Αργυρίου.-- Αθήνα : Πλέθρον, 1982.
315 σ. ; 21 εκ.

1. Ποίηση. 2. Αισθητική. Ι. Αργυρίου, Αλέξανδρος 1921 - . Π.Τ.
086. Κάλας, Νικόλαος, 1907 – 1988
Οδός Νικήτα Ράντου / Νικήτα Ράντου ; πρόλογος Οδυσσέα Ελύτη.-
- Αθήνα : Ίκαρος, 1977.
153 σ. ; 23 εκ.

1.Τ.
087. Κάλας, Νικόλαος, 1907 – 1988
Ποιήματα / Νικήτα Ράντου.-- Αθήνα : Πυρσός, 1933.
95 σ. ; 24 εκ.

1.Τ.
088. Ντόρρος, Θεόδωρος, 1895 – 1954
Στου γλιτωμού το χάζι / Θεόδωρου Ντόρρου ; πρόλογος Αλεξ.
Αργυρίου.-- 3^η εκδ.-- Αθήνα : Αμοργός, 1981.
51 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.

089. Παπαδίτσας, Δ.Π. (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987
Η ασώματη / Δ.Π. Παπαδίτσα.-- Αθήνα : Γνώση, 1983.
67 σ. ; 22 εκ.

1.Τ.
090. Παπαδίτσας, Δ.Π. (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987
Διάρκεια και ενδεκάτη παραλλαγή / Δ.Π. Παπαδίτσα.-- Αθήνα : Οι
εκδόσεις των φίλων, 1972.
51 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
091. Παπαδίτσας, Δ.Π. (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987
Δυοειδής λόγος / Δ.Π. Παπαδίτσα.-- Αθήνα : Οι εκδόσεις των φίλων,
1980.
60 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.
092. Παπαδίτσας, Δ.Π. (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987
Εναντιοδρομία / Δ.Π. Παπαδίτσα.-- Αθήνα : Οι εκδόσεις των φίλων,
1977.
55 σ. ; 22 εκ.

1.Τ.
093. Παπαδίτσας, Δ.Π. (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987
Ποίηση 1 / Δ.Π. Παπαδίτσα.-- Αθήνα : Οι εκδόσεις των φίλων,
1985.
162 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.

094. Παπαδίτσα, Δ.Π. (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987
Ποίηση 2 / Δ.Π. Παπαδίτσα.-- Αθήνα : Οι εκδόσεις των φίλων ,
1974.
153 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
095. Παπαδίτσα, Δ.Π. (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987
Το προέρτιον / Δ.Π. Παπαδίτσα.-- Αθήνα : Στιγμή, 1986.
74 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.
096. Σαχτούρης, Μίλτος, 1919 -
Εκτοπάσματα / Μίλτου Σαχτούρη.-- Αθήνα : Στιγμή, 1986.
40 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.
097. Σαχτούρης, Μίλτος, 1919 -
Έκτοτε / Μίλτου Σαχτούρη.-- Αθήνα : Κέδρος, 1996.
26 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.
098. Σαχτούρης, Μίλτος, 1919 -
Καταβύθιση / Μίλτου Σαχτούρη.-- Αθήνα : Κέδρος, 1990.
27 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.

099. Σαχτούρης, Μίλτος, 1919 -

Ποιήματα : 1945 - 1971 / Μίλτου Σαχτούρη.-- 4^η εκδ.-- Αθήνα :

Κέδρος, 1984.

27 σ. ; 25 εκ.

100. Σαχτούρης, Μίλτος, 1919 -

Το σκεύος / Μίλτου Σαχτούρη.-- Αθήνα : Κείμενα, 1971.

45 σ. ; 20 εκ.

1.Τ.

101. Σαχτούρης, Μίλτος, 1919 -

Χρωμοτραύματα / Μίλτου Σαχτούρη.-- 2^η εκδ.-- Αθήνα : Γνώση,
1982.

31 σ. ; 21 εκ.

1.Τ.

Ευρετήριο συγγραφέων (αλφαβητικά)

Συγγραφείς (Έλληνες)	Αναγραφές
Αξιόπη, Μέλλω, 1905 – 1973	01,02,03,04,05,06,07
Αρανίτσης, Ευγένιος, 1955 -	021
Αργυρίου, Αλέξανδρος, 1921 -	085
Βαλαωρίτης, Νάνος, 1921 -	08,09,010,011,012,013,014,015,016,017, 018,019
Γιαστρομανωλάκης, Γιώργης Ν. 1940 -	067,070,071,072,075
Γκάτσος, Νίκος, 1911 – 1992	020,021,022,023,024
Γονατάς, Επαμεινώνδας Χ., 1924 -	025,026,027,028,029,030
Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985	031,032,033,034,035,036,037,038,039,040
Ελύτης, Οδυσσέας, 1911 – 1996	041,042,043,044,045,046,047,048,049,050, 051,052,053,054,055,056,057,058,059,060, 061,062,063,064,065
Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975	066,067,068,069,070,071,072,073,074,075, 076
Κακναβάτος, Έκτωρ, 1922 -	077,078,079,080,081,082,083,084
Κάλας, Νικόλαος, 1907 – 1988	085,086,087
Κεντρωτής, Γιώργος Δ.	031
Κουριάς, Γιώργος	073
Κουριά, Έρη	073
Μαρκίδης, Χρήστος, 1954 -	023
Μικέ, Μαρία	05
Ντόρρος, Θεόδωρος, 1895 – 1954	088
Παπαδιαμάντης, Αλέξανδρος, 1851 – 1911	058
Παπαδίτσας, Δ.Π (Δημήτρης Π.), 1922 – 1987	089,090,091,092,093,094,095
Σαχτούρης, Μίλτος, 1911 -	096,097,098,099,100,101
Τζαβάρας, Θανάσης	073

Ευρετήριο συγγραφέων (αλφαβητικά)

Συγγραφείς (Ξένοι)	Αναγραφές
Garcia Lorca, Federico, 1898 – 1936	022
Eluard, Paul, 1895 – 1952	051
Tzara, Tristan, 1896 – 1963	040

Ευρετήριο εκδοτικών οίκων

Αγρα	019067,069,070,071,072,073,075,077,080,081,084
Αμοργός	088
Γαβριηλίδης	051
Γνώση	089,101
Δίφρος	068
Εξάντας	011
Ερμείας	058
Εστία	014
Θεμέλιο	02,014,015
Ίκαρος	010,021,022,024,032,035,037,038,042,043,044,045, 046,047,048,049,050,052,053,055,059,060,061,062, 064,065,074,086
Ιππαλεκτρυών	034
Καστανιώτης	018,078
Κέδρος	01,03,04,05,06,07,098,099
Κείμενα	025,079,082,083,100
Κύκλος	036
Νεφέλη	09,013,016
Ο Γλάρος	054
Οι εκδόσεις των φίλων	090,091,092,094
Πατάκης	020,023
Πλέθρον	085
Πλειάς	076
Πυρσός	087
Στιγμή	026,027,028,029,030,093,095,096
Ύψιλον / βιβλία	08,017,031,033,039,040,041,056,057,063,066

Ευρετήριο θεμάτων

Σημ. Επειδή το μεγαλύτερο μέρος των έργων (των καταλογογραφημένων) ανήκει σε ποιητικές συλλογές ή πεζά (μυθιστορήματα, διηγήσεις κ.α.) και δεν γίνονται θέματα, για να ενσωματωθούν σε ένα ευρετήριο, κατηγοριοποιήθηκαν κάτω από τον γενικό τίτλο «Ποιητικές συλλογές – πεζά». Τα υπόλοιπα έργα έγιναν σύμφωνα με τους γνωστούς κανόνες.

Θέματα (αλφαβητικά)	Αναγραφές
Αισθητική	085
Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985	039
Εγγονόπουλος, Νίκος, 1910 – 1985 – Συνεντεύξεις	031
Ελληνική ποίηση	064
Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975 – κριτική και ερμηνεία	08,041
Εμπειρικός, Ανδρέας, 1901 – 1975 – Ταξίδια – Ρωσία	075
Ζωγράφοι – Ελλάδα	039
Ζωγράφοι – Ελλάδα - Συνεντεύξεις	031
Καραγκιόζης	033
Νεοελληνική λογοτεχνία	042,049
βλέπε σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία	
Νεοελληνική λογοτεχνία – Ιστορία και κριτική – 20 ^{ος} αιώνας	011
Παπαδιαμάντης, Αλέξανδρος, 1851 – 1911 – Κριτική και ερμηνεία	058
Ποίηση	085
Σουρρεαλισμός	040
Ψυχανάλυση	073

Ειδική θεματική κατηγορία «Ποιητικές συλλογές – Πεζά»

Αναγραφές: 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 09, 010, 012, 013, 014, 015, 016, 017, 018,
019, 020, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 032, 034,
035, 036, 037, 038, 043, 044, 045, 046, 047, 048, 050, 051, 052, 053,
054, 055, 056, 057, 059, 060, 061, 062, 063, 065, 066, 067, 068, 069,
070, 071, 072, 074, 076, 077, 078, 079, 080, 081, 082, 083, 084, 086,
087, 088, 089, 090, 091, 092, 093, 094, 095, 096, 097, 098, 099, 100,
101

Η λογοτεχνική ομάδα των σουρρεαλιστών το 1922: Αντρέ Μπρετόν, Πόλ Ελύάρ, Τριστάν Τζαρά και Μπενζαμίν Περέ. Όλοι τους υπήρξαν συνεργάτες του περιοδικού «Litterature».

Από αριστερά : Αντρέ Μπρέτον, Νιέγκο Ριβέρα, Λέων Τρότσκι και Ζακλίν Μπρετόν στο Μεξικό το 1938. Ο ηγέτης του σουρρεαλισμού με την σύζυγο του, τον Μεξικανό ζωγράφο και έναν από τους μεγαλύτερους επαναστάτες- πολιτικούς της Αριστεράς. Οι σχέσεις σουρρεαλιστών και αριστεράς υπήρξαν άρρηκτες.

Μια συνάντηση ομαδικής έκφρασης ονείρων σε εγρήγορση στο “Οίκημα Σουρρεαλιστικών Ερευνών” το 1924 Διακοίνονται μεταξύ αυτών οι Μπρετόν, Ελιούτ

Η ηρωίδα της νουβέλας του Βίλχελμ Γιένσεν “Grandiva”, σε έργο του Αντρέ Μασόν, 1939. Η λογοτεχνική αυτή ηρωίδα λειτούργησε ως μεγάλη μούσα του κινήματος των σουρρεαλιστών.

Η μεγάλη τριανδρία του ελληνικού σουρρεαλισμού. Από αριστερά οι Οδυσσέας Ελύτης, Ανδρέας Εμπειρικός και Νίκος Εγγονόπουλος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΕ)

Ο Ε. Χ. Γονατάς (αριστερά) με τον Δ. Π. Παλαδίτσα στην Αθήνα το 1959.

Ο Ανδρέας Εμπειρικός υπήρξε μανιώδης φωτογράφος.

Collages του Max Ernst.

Ενδεικτικές πηγές ελληνικής και ξένης (μεταφρασμένης) βιβλιογραφίας.

Αμπατσοπούλου, Φραγκίσκη. ... δεν άνθησαν ματαίως. Αθήνα : Νεφέλη, 1980.

Αργυρίου, Αλέξανδρος. Διαδοχικές αναγνώσεις Ελλήνων Υπερρεαλιστών. Αθήνα : Γνώση, 1983.

Βαλαωρίτης, Νάνος. Ανδρέας Εμπειρικός. Αθήνα : Ύψιλον, βιβλία, 1989.

Γιαστρομανωλάκης, Γιώργης. Ανδρέας Εμπειρικός: ο ποιητής του έρωτα και του νόστου. Αθήνα : Κέδρος, 1983.

Ελύτης, Οδυσσέας. Αναφορά στον Ανδρέα Εμπειρικό. 2^η εκδ. Αθήνα : Ύψιλον, 1980.

Ελύτης, Οδυσσέας. Ανοιχτά Χαρτιά. Αθήνα : Ίκαρος, 1982.

Εμπειρικός, Ανδρέας. Νικόλαος Εγγονόπουλος ή το θαύμα του Ελμπασάν και του Βοσπόρου. Αθήνα : Άγρα, 1999.

Λιγνάδης, Τάσος. Ένα βιβλίο για τον Νίκο Γκάτσο: διπλή επίσκεψη σε μια ηλικία και σ' έναν ποιητή. Αθήνα : Γνώση, 1983.

Λοϊζίδη, Νίκη. Ο υπερρεαλισμός στην νεοελληνική τέχνη: η περίπτωση Νίκου Εγγονόπουλου. Αθήνα : Νεφέλη, 1984.

Μπρετόν, Αντρέ. Μανιφέστα Σουρρεαλισμού. μετ. Μοσχονά Ελένη. Αθήνα :
Δωδώνη, 1972.

Μπρετόν, Αντρέ. Η πολιτική θέση του σουρρεαλισμού. μετ. Γεωργαντζή Γιόλα,
Μπαλής Νίκος. Αθήνα : Ουτοπία, 1980.

Μυκωνίου-Δρυμπέτα, Άννα. Ελύτης και σουρρεαλισμός: καταγραφή μιας επίδρασης.
Θεσσαλονίκη : Παρατηρητής, 1988.

Naudeau, Maurice. Ιστορία του σουρρεαλισμού. μετ. Αλέξανδρου
Παπαθανασόπουλου. Αθήνα : Φόρμα, 1978.

Τζαρά Τριστάν. Μανιφέστα του Ντανταϊσμού. Αθήνα : Αιγόκερως, 1980.

Τριβιζάς, Σωτήρης. Το σουρρεαλιστικό σκάνδαλο. Αθήνα : Καστανιώτης, 1996.

Vitti, Mario. Η γενιά του Τριάντα. Αθήνα : Ερμής, 1989.

Vitti, Mario. Οδυσσέας Ελύτης: κριτική και ερμηνεία. Αθήνα : Ερμής, 1984

(Σημ.: Οι φωτογραφίες, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για την εργασία, περιέχονται στο ένθετο περιοδικό «Επτά ημέρες» της εφημερίδας «Καθημερινή» με αφιέρωμα στον Ελληνικό Υπερρεαλισμό. Οι φωτογραφίες του εξωφύλλου και του οπισθόφυλλου βρίσκονται στο βιβλίο του Οδυσσέα Ελύτη «Ο κήπος με τις αυταπάτες», Αθήνα, Ύψιλον, 1995.)

